

Okolišna politika u Benkovcu, Našicama i Visu

Morić, Andrija

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Agriculture / Sveučilište u Zagrebu, Agronomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:204:608812>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-12**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Agriculture University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AGRONOMSKI FAKULTET

**OKOLIŠNA POLITIKA U BENKOVCU,
NAŠICAMA I VISU**

ZAVRŠNI RAD

Andrija Morić

Zagreb, rujan, 2024.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AGRONOMSKI FAKULTET**

Preddiplomski studij:
Agrarna ekonomika

**OKOLIŠNA POLITIKA U BENKOVCU,
NAŠICAMA I VISU**

ZAVRŠNI RAD

Andrija Morić

Mentor: Doc.dr.sc. Mateja Jež Rogelj

Zagreb, rujan, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU AGRONOMSKI FAKULTET

IZJAVA STUDENTA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, **Andrija Morić**, JMBAG 0178127530, izjavljujem da sam samostalno izradio završni rad pod naslovom:

OKOLIŠNA POLITIKA U BENKOVCU, NAŠICAMA I VISU

Svojim potpisom jamčim:

- da sam jedini autor ovoga završnog rada;
- da su svi korišteni izvori literature, kako objavljeni tako i neobjavljeni, adekvatno citirani ili parafrazirani, te popisani u literaturi na kraju rada;
- da ovaj završni rad ne sadrži dijelove radova predanih na Agronomskom fakultetu ili drugim ustanovama visokog obrazovanja radi završetka sveučilišnog ili stručnog studija;
- da je elektronička verzija ovoga završnog rada identična tiskanoj koju je odobrio mentor;
- da sam upoznat s odredbama Etičkog kodeksa Sveučilišta u Zagrebu (Čl. 19).

U Zagrebu, dana _____

Potpis studenta

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AGRONOMSKI FAKULTET**

**IZVJEŠĆE
O OCJENI I OBRANI ZAVRŠNOG RADA**

Završni rad studenta **Andrija Morić**, JMBAG 0178127530, naslova

OKOLIŠNA POLITIKA U BENKOVCU, NAŠICAMA I VISU

mentor je ocijenio ocjenom _____.

Završni rad obranjen je dana _____ pred povjerenstvom koje je prezentaciju ocijenilo ocjenom _____, te je student postigao ukupnu ocjenu _____.

Povjerenstvo:

potpisi:

1.	doc.dr.sc. Mateja Jež Rogelj	mentor	_____
2.	_____	član	_____
3.	_____	član	_____

Sadržaj

1.	Uvod	1
1.1.	Metode rada.....	2
2.	Okoliš – pojmovi i definicije	4
2.1.	Onečišćenje okoliša	4
2.2.	Zaštita okoliša.....	6
2.3.	Okolišna politika.....	6
2.3.1.	Povijest okolišne politike.....	7
3.	Politika zaštite okoliša u RH.....	9
3.1.	Financiranje zaštite okoliša	11
4.	Grad Benkovac.....	12
4.1.	Okolišna politika Grada Benkovca	12
4.2.	Zakonodavni okvir.....	13
4.2.1.	Mjera 1: razvoj zelene infrastrukture na urbanim područjima i stvaranje zelenih gradova	14
4.2.2.	Mjera 2: unaprjeđenje sustava gospodarenja komunalnim otpadom i poticanje prijelaza na kružno gospodarstvo	14
4.2.3.	Mjera 3: unaprjeđenje sustava upravljanja, očuvanja i valorizacije prirodne baštine	15
4.3.	Energetska učinkovitost	15
4.4.	Gospodarenje otpadom	15
5.	Grad Našice	18
5.1.	Okolišna politika Grada Našica	18
5.2.	Zakonodavni okvir.....	19
5.2.1.	Uređenje naselja i stanovanje	20
5.2.2.	Komunalno gospodarstvo.....	20
5.2.3.	Zaštita i unaprjeđenje prirodnog okoliša.....	21
5.3.	Gospodarenje otpadom	21
5.3.1.	Izvori financiranja	23

6.	Grad Vis	25
6.1.	Okolišna politika Grada Visa	26
6.2.	Zakonodavni okvir	26
6.2.1.	Mjera 3 Komunalno gospodarstvo	27
6.2.2.	Mjera 8 Zaštita i unapređenje prirodnog okoliša	27
6.2.3.	Projekt modernizacije javne rasvjete Grada Visa	28
6.2.4.	Projekt Krajobrazno uređenje i opremanje gradskog parka Sveti Duh u gradu Visu.....	28
6.3.	Pomorsko dobro.....	29
6.4.	Gospodarenje otpadom	30
7.	Zaštićena područja u RH.....	32
7.1.	Zaštićena područja u Benkovcu, Našicama i Visu	33
7.1.1.	Benkovac.....	33
7.1.2.	Našice	33
7.1.3.	Vis	34
8.	Komparacijski prikaz okolišne politike odabranih područja	35
8.1.	Komparacija Upravnih tijela	36
8.2.	Komparacija provedbenih mjera	36
9.	Zaključak	38
10.	Popis literature	40
	Životopis.....	43

Sažetak

Završnog rada studenta **Andrija Morić**, naslova

OKOLIŠNA POLITIKA U BENKOVCU, NAŠICAMA I VISU

Pojavom okolišne politike prihvaća se svijest da povećanje kvalitete života nije moguće bez daljnjeg ekonomskog napretka što rezultira većom brigom za kvalitetu okoliša. Prva Konferencija UN-a o ljudskom okolišu održana je 1972. u Stockholmu. Današnje politike usmjerene su prema lokalnim i ruralnim područjima. Republika Hrvatska i Europska unija su oni koji propisuju mjere i zakone zaštite okoliša te poboljšanja njegove same kvalitete. Zakon o zaštiti okoliša (NN 118/18) propisuje da učinkovitost zaštite okoliša Države osiguravaju Hrvatski sabor i Vlada Republike Hrvatske te predstavnička i izvršna tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Sredstva za financiranje zaštite okoliša osiguravaju se u državnom proračunu, proračunima jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave, te drugim izvorima, ali i putem Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost prema odredbama Zakona o zaštiti okoliša. Ciljevi ovog rada su dati pregled dokumenata vezanih uz zaštitu okoliša u Benkovcu, Našicama i Visu, utvrditi sve mjere koje se provode s ciljem zaštite okoliša te međusobno usporediti ciljeve u odabranim jedinicama lokalne samouprave. Ono što je zajedničko kod svih odabranih jedinica lokalne samouprave je to što svoju strategiju zaštite i očuvanja okoliša temelje na Nacionalnoj razvojnoj strategiji Republike Hrvatske do 2030. godine te to što svaka jedinica lokalne samouprave ima jedinstven Plan gospodarenja otpadom. Svaki grad ima jedinstvenu Razvoju strategiju i Provedbeni program za određeno razdoblje u kojima spominju zaštitu i očuvanje okoliša te mjere kojima nastoje ispuniti propisane ciljeve za navedenu temu.

Ključne riječi: cilj, okoliš, okolišna politika, razvoj, zaštita

Summary

Of the final work - student **Andrija Morić**, entitled

ENVIRONMENTAL POLICY IN BENKOVAC, NAŠICE AND VIS

With the emergence of environmental policy, the realization that an increase in the quality of life is not possible without further economic progress takes hold, leading to greater concern for the quality of the environment. The first UN Conference on the Human Environment was held in Stockholm in 1972. Today's policy is focused on local and rural areas. The Republic of Croatia and the European Union are the ones who prescribe measures and laws for environmental protection and improvement of environmental quality. The Environmental Protection Act (Official Gazette 118/18) stipulates that the effectiveness of environmental protection is ensured by the Croatian Parliament and the Government of the Republic of Croatia, as well as by the representative and executive bodies of local and regional self-government units. The funds for financing environmental protection come from the state budget, the budgets of local and regional self-government units and other sources, but also from the Environmental Protection and Energy Efficiency Fund in accordance with the provisions of the Environmental Protection Act. The aim of this work is to provide an overview of the documents related to environmental protection in Benkovac, Našice and Vis, to identify all measures implemented with the aim of environmental protection and to compare the objectives in selected local self-government units. All selected local self-government units have in common that they base their environmental protection and preservation strategy on the National Development Strategy of the Republic of Croatia until 2030 and that each local self-government unit has its own waste management plan. Each city has its own development strategy and implementation program for a specific period, in which it mentions the protection and preservation of the environment and the measures to achieve the set goals for the given topic.

Keywords: development, environment, environmental policy, goal, protection

Zahvala

Ovime zahvaljujem...

1. Uvod

Naglim razvojem industrije i ubrzane globalizacije zaštita okoliša pala je u drugi plan. Ljudsko djelovanje usmjereno je prema stjecanju kapitala, a briga za okoliš nije bila dovoljan razlog za smanjenje negativnog utjecaja industrije na okoliš i ljudsko zdravlje. Međutim, spoznalo se da se problemi okoliša ne mogu zadržati u nacionalnim okvirima te da ugrožavanje okoliša ne poznaje državne granice. S tom spoznajom javljaju se i međunarodne inicijative za zaštitu okoliša. Okolišna politika sve više postaje dio javne politike bez koje se ne može funkcionirati. Osnivaju se vladini organi i tijela koja se počinju baviti pitanjima okoliša i problematikom ekološkog zagađenja.

Održivost okoliša znači da živimo u skladu sa svojim prirodnim resursima. Potrebno je osigurati da naše prirodne resurse poput materijala, energenata, zemljišta, vode, trošimo održivo. Nekih energenata ima manje od drugih, stoga moramo paziti na njihovu upotrebu i djelovanje na okoliš. Potrebno je pratiti načela kružne ekonomije te težiti ugljičnoj neutralnosti s ciljem održivosti okoliša.

Rast stanovništva i pretjerano iscrpljivanje resursa doveli su do bržeg uništavanja okoliša, a jedan od problema je također i sama struktura, dinamika i teritorijalni raspored stanovništva gdje se može pretpostaviti da će većina stanovništva živjeti u nerazvijenim i siromašnim zemljama.

Pojavom okolišne politike prihvaća se svijest da povećanje kvalitete života nije moguće bez daljnjeg ekonomskog napretka što rezultira većom brigom za kvalitetu okoliša.

Osnovni preduvjet za uključivanje građana, odnosno zajednica, u sustave odlučivanja o okolišu jest razvijena demokratska struktura na svim razinama, pa tako i na razini lokalnih tijela samouprave. Da bi se postiglo njihovo učinkovito uključivanje, potrebno je demokratsku strukturu (okvir) nadopuniti s više neformalnih ili poluformalnih (savjetodavnih) kanala, koji različitim skupinama i dijelovima lokalne zajednice omogućuju proširenje komunikacije i utječu na procese donošenja odluka o okolišu u kojem žive. Neke od tih aktivnosti mogu biti u funkciji osiguravanja dijela javnih potreba koje nisu izravno vezane za lokalnu samoupravu, poput uređenja okoliša.

Prednosti koje donosi planiranje zaštite okoliša uz sudjelovanje javnosti:

- povećanje razumijevanja građana o mogućnostima poboljšanja kvalitete okoliša;
- povećanje brige zajednice za rješavanje problema okoliša, što pomaže pri društvenom povezivanju i osjećaju društvene odgovornosti;
- jačanje osjećaja kod građana da njihovo sudjelovanje ima pozitivan utjecaj na uvjete života u njihovoj zajednici;
- povećanje znanja i svijesti o utjecaju poslovnog sektora na okoliš i zajednicu u kojoj djeluje;
- smanjenje prostora za potencijalne sukobe s lokalnom samoupravom;
- donošenje kreativnih rješenja koja odgovaraju lokalnim potrebama;

- kompetentnije donošenje kvalitetnijih odluka, uvažavanjem različitih mišljenja i pristupa, vrijednosti i ideja te prikupljanje izravnih spoznaja o okolini u kojoj žive članovi zajednice;
- unaprijeđenje svijesti građana o pitanjima zaštite okoliša i razumijevanje javnosti za projekte i pitanja koja su utjecala na donošenje odluka, što je uvjet za povećanje povjerenja građana u institucije vlasti (Pavić-Rogošić i Kipson, 2004.)

Današnje politike usmjerene su prema lokalnim i ruralnim područjima. Lokalna područja postaju od velike važnosti u zaštiti okoliša, a Republika Hrvatska i Europska unija su oni koji propisuju mjere i zakone zaštite okoliša te poboljšanja njegove same kvalitete. Na jedinicama lokalne samouprave je da obnašaju dužnosti propisane ovim mjerama i zakonima, a koliko su ustrajni u tome i pridržavaju li se propisa i zakona saznati će se na primjeru Benkovca, Našica i Visa.

Nakon ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju temelj razvoja države kao cjeline usmjeren je na razvoj jedinica lokalne samouprave. Karakteristična po različitim kulturama i regijama Republika Hrvatska savršen je primjer za istraživanje razvoja jedinica lokalnih samouprava. Kao predmeti promatranja gradovi Benkovac, Našice i Vis odabrani su zbog različitosti geografskog položaja, kulture i reljefa te sličnosti u veličini populacije i urbanog, odnosno ruralnog područja samih jedinica lokalne samouprave.

Jedinice lokalne samouprave dužne su po Zakonu o održivom gospodarenju otpadom (NN 94/13, 73/17, 14/19, 98/19) izraditi Plan gospodarenja otpadom kao i godišnja izvješća o njegovom ostvarenju. Osim navedenog, izrađuju se i drugi dokumenti koji se odnose na lokalnu okolišnu politiku. Stoga su ciljevi ovog rada (1) dati pregled dokumenata vezanih uz zaštitu okoliša u odabranim jedinicama lokalne samouprave – Benkovcu, Našicama i Visu, (2) utvrditi sve mjere koje se provode s ciljem zaštite okoliša (3) međusobno usporediti ciljeve (1) i (2) u odabranim jedinicama lokalne samouprave.

1.1. Metode rada

Prilikom izrade ovog rada provedeno je pretraživanje dosadašnje literature bazirajući se na službene mrežne stranice promatranih gradova kao glavni izvor informacija te na zakone i propise povezane s gospodarenjem otpadom, zaštitom okoliša i okolišnom politikom na razini Republike Hrvatske. Među ostalom literaturom pretraživani su različiti znanstveni i stručni radovi te mrežne stranice povezane s temama okoliša, gospodarenja otpadom, lokalnog razvoja i okolišne politike. Za pretraživanje je korištena tražilica Google Chrome te stranice sa znanstvenim radovima i časopisima Hrčak i Dabar.

U svrhu prikupljanja dodatnih podataka telefonskim putem kontaktirani su upravni odjeli promatranih gradova koji u svom djelokrugu obavljaju poslove vezane uz okoliš i gospodarenje otpadom. Do ostvarenog kontakta došlo je s Gradom Visom dana 30. srpnja, 2024. godine putem telefonskog poziva koji je trajao nešto manje od 8 minuta, dok s Gradom Benkovcem i Gradom Našicama nije ostvaren kontakt, a do povratnog odgovora nikad nije došlo.

2. Okoliš – pojmovi i definicije

Kada se govori o okolišu treba razlikovati termine okoliš i priroda. Najčešće dolazi do miješanja ta dva pojma te se stavljaju u isti kontekst gdje može doći do krivog razumijevanja navedenih informacija.

Prema Zakonu o zaštiti okoliša (NN 118/18) okoliš je prirodno i svako drugo okruženje organizama i njihovih zajednica, uključivo i čovjeka koje omogućuje njihovo postojanje i njihov daljnji razvoj: zrak, more, vode, tlo, zemljina kamena kora, energija te materijalna dobra i kulturna baština kao dio okruženja koje je stvorio čovjek; svi u svojoj raznolikosti i ukupnosti uzajamnog djelovanja. Pod prirodom se podrazumijevaju šume, planine, rijeke i jezera, sve gdje nailazimo na životinje i biljke, odnosno divljinu, ali ne i čovjeka, odnosno njegove građevine. Priroda se dijeli na živu i neživu prirodu te je uži termin od okoliša. Neživu prirodu čine na primjer zrak, more, stijene, dok živu čine životinje, biljke, gljive, alge, itd.¹

Pojam okoliša obuhvaća prirodno okruženje (životnu sredinu), biljni i životinjski svijet, uključujući i čovjeka, u ukupnosti uzajamnog djelovanja i kulturnu baštinu kao dio okruženja kojeg je stvorio čovjek.²

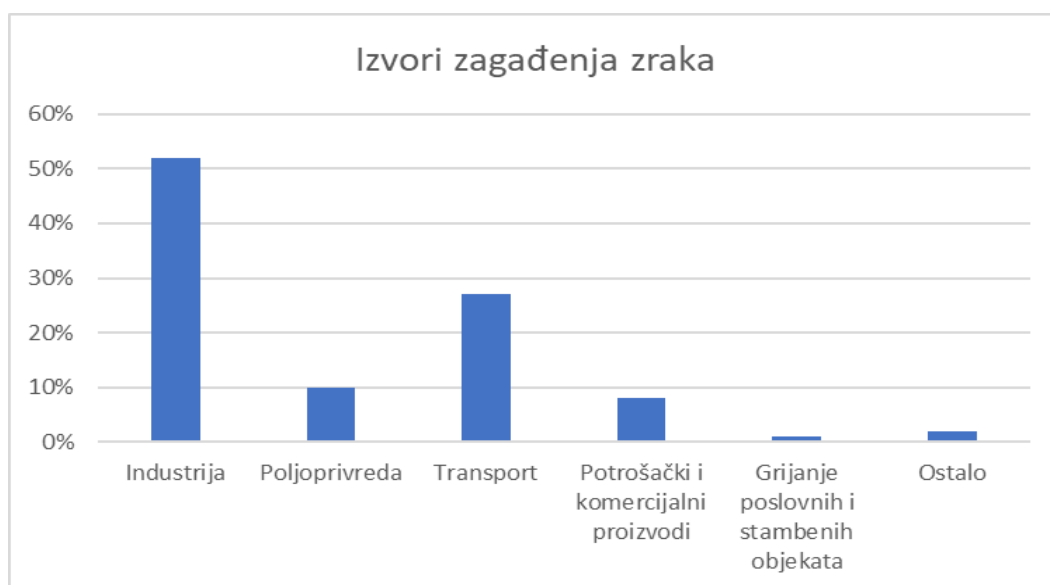
2.1. Onečišćenje okoliša

Onečišćenje okoliša se oduvijek smatra važnom temom te predstavlja veliki problem kako za zdravlje ljudi tako i za sam ekonomski napredak. Posljednjih 50 godina, završetkom dva svjetska rata, pojačanom industrijalizacijom i naglim rastom svjetske populacije ova tema postaje neizostavan dio političkih skupova i vladajućih organa. Jasno je u kolikim je razmjerima negativan utjecaj onečišćenja okoliša.

Jedan od glavnih negativnih utjecaja na onečišćenje okoliša smatra se izgaranje fosilnih goriva. Bilo to putem prometa ili industrije posljedice su štetne i trajne. Cestovni, zračni, pomorski te bilo koji drugi oblik prometa usporedno s utjecajem industrije predstavlja problem današnjem svijetu te ostavlja negativne posljedice budućim naraštajima. Emisije stakleničkih plinova kao glavni indikator klimatskih promjena povećane su u industrijaliziranim zemljama poput SAD-a, Kine i zapadne Europe. Smanjenje emisije stakleničkih plinova jedna je od glavnih zadaća zemalja u svijetu. Cilj je ublažiti klimatske promjene te samim time i smanjiti zagađenje okoliša putem industrije i prometa, odnosno putem samog izgaranja fosilnih goriva (Knez i Bogdan, 2024.).

¹ <https://prirodahrvatske.com/2021/05/25/sto-je-priroda/>

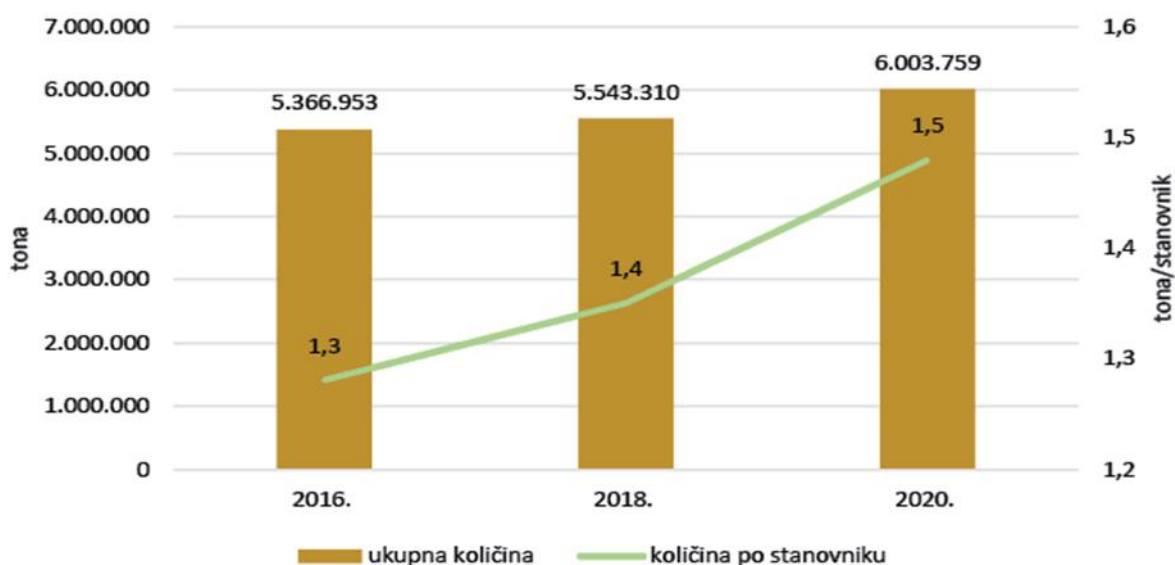
² <https://eko.zagreb.hr/zastita-okolisa/10>

Slika 2.1.1. Izvori zagađenja zraka

Izvor: <https://www.agrivi.com/hr/blog/zagadenje-okolisa/>

Kao jedan od glavnih problema zagađenja okoliša u današnje vrijeme smatra se nepravilno gospodarenje otpadom. Ovaj aktualni problem neizostavan je dio svake političke kampanje, a prema Ivankoviću (2022.) rezultati istraživanja na navedenu temu su vrlo negativni i zabrinjavajući. Porast siromašnog stanovništva u korelaciji je s onečišćenjem okoliša, a jedan od načina da se to smanji je i pravilno gospodarenjem otpadom te otpadom od hrane.

Slika 3.1. Ukupne količine nastalog otpada u ekonomskim djelatnostima i u kućanstvima u RH, 2016. – 2020.

Izvor: Odluka o donošenju Plana gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2023. – 2028. godine (NN 84/23)

Slika 2.1.2. Bacanje hrane po sektorima u RH

Izvor: <https://www.hzjz.hr/aktualnosti/prekomjerno-bacanje-hrane-globalni-problem/>

2.2. Zaštita okoliša

Zaštitom okoliša osigurava se cjelovito očuvanje kakvoće okoliša, očuvanje biološke i krajobrazne raznolikosti, racionalno korištenje prirodnih dobara i energije na najpovoljniji način za okoliš, kao osnovni uvjet zdravog života i temelj održivog razvitka. Okoliš je dobro od interesa za Republiku Hrvatsku i ima njezinu osobitu zaštitu. Zahvatima u okoliš smije se utjecati na kakvoću življenja, zdravlje ljudi, biljni i životinjski svijet u okvirima održivog razvitka (NN 110/07).

Kako negativni učinci onečišćenja okoliša prelaze državne granice, pravna pravila posvećena zaštiti i očuvanju okoliša postaju i sve značajniji dio međunarodnog prava, sustavno se razvijajući od 1972., kada je u Stockholmu održana Konferencija UN-a o čovjekovu okolišu. Novi načini degradacije okoliša i znanstvene spoznaje nametnuli su i nov pristup zaštiti okoliša, temeljen na konceptu održiva razvoja. Zaštiti okoliša posebna se pozornost posvećuje i u okviru EU, koja se pitanjima okoliša bavila i prije nego što joj je to 1987. Jedinstvenim europskim aktom izričito stavljeno u nadležnost (Gongeta i sur., 2020.).

2.3. Okolišna politika

Pod pojmom politika okoliša podrazumijeva se sveukupno opredjeljenje i pravac djelovanja rukovodstva neke organizacije i/ili zajednice (svjetske, državne, lokalne, nevladine, proizvodne i uslužne). Iz utvrđene politike okoliša definiraju se ciljevi koji se žele postići u upravljanju kvalitetom okoliša, što treba rezultirati kvalitetom življenja. Razlikuju se: okolišna politika svjetskog mora, kontinentalna (kopnena) okolišna

politika; okolišna politika zemljinog omotača te okolišna politika priobalnog pojasa (Črnjar 2002.).

„EU se suočava sa složenim pitanjima okoliša, od klimatskih promjena i gubitka bioraznolikosti do iscrpljivanja resursa i onečišćenja. U okviru politike EU-a u području okoliša slijede se stoga načela opreza, prevencije, uklanjanja zagađenja na izvoru i načelo „zagađivač plaća“. Komisija je 2019. pokrenula europski zeleni plan kojim su se pitanja okoliša stavila u središte oblikovanja politika EU-a.

Politika EU-a u području okoliša temelji se na četirima načelima:

1. Predostrožnost: ako postoji mogućnost da će djelovanje ili politika nanijeti štetu okolišu ili javnom zdravlju te postoji znanstvena nesigurnost o njihovim učincima, oni se ne bi trebali započeti prije nego što se podnesu dodatni dokazi.
2. Prevencija: instrument čiji je cilj spriječiti, a ne reagirati na štetu u okolišu. S obzirom na to potrebne su preventivne mjere kako bi se predvidjela i izbjegla šteta u okolišu.
3. Uklanjanje zagađenja na izvoru: ako je do štete u okolišu već došlo, zagađivači su obvezni poduzeti odgovarajuće mjere kako bi otklonili štetu na izvoru.
4. Načelo „zagađivač plaća“: ako je došlo do štete, zagađivači su obvezni poduzeti odgovarajuće mjere kako bi štetu otklonili i platiti troškove. To načelo sastavni je dio Direktive o odgovornosti za okoliš, čiji je cilj spriječiti ili otkloniti štetu u okolišu koja je nanesena zaštićenim vrstama, prirodnim staništima, vodi i tlu“. (Europski parlament, 2024.)

2.3.1. Povijest okolišne politike

Razvoju okolišne politike prethodio je razvoj ekološke svijesti koja se počinje razvijati zbog intenzivnog gospodarskog i društvenog razvoja, ubrzanog rasta stanovništva, uništavanja prirodnih resursa, erupcija vulkana te nepovoljnih klimatskih uvjeta. S obzirom na sve češća ugrožavanja prirode i dobrobiti čovjekova ambijenta krajem 19. i početkom 20. stoljeća počinju se javljati prve dobrovoljne javne organizacije za zaštitu okoliša. To je bio znak vladajućim organima da se ozbiljnije prihvati ideja zaštite okoliša iako se prvi dokumenti vezani za zaštitu okoliša smatraju dokumenti doneseni u prvoj polovici 19. stoljeća. Bez obzira na ranija događanja tek u drugoj polovici 20. stoljeća dolazi do ozbiljnije reakcije vlade zemalja na ekološke probleme (Afrić, 2002.). Prema Črnjaru (2002.) prvo ministarstvo za okoliš u svijetu osnovano je u njemačkoj pokrajini Bavarskoj 1970. godine pod nazivom „*Ministerium für Landesentwicklung und Umweltfragen*“ (Ministarstvo za razvoj pokrajine i pitanja okoliša).

„Prva Konferencija UN-a o ljudskom okolišu održana je 1972. u Stockholmu. Na konferenciji su se u prvi plan međunarodnih bojazni stavila pitanja okoliša te su se

donijela načela dobrog upravljanja okolišem, kao i Stockholmska deklaracija i Akcijski plan za ljudski okoliš. U Rio de Janeiru održana je 1992. Konferencija Ujedinjenih naroda o ljudskom okolišu. Na toj konferenciji usvojili su se brojni značajni dokumenti, među ostalim Agenda 21, Deklaracija iz Rija o okolišu i razvoju, Okvirna konvencija Ujedinjenih naroda o promjeni klime (UNFCCC) i Konvencija o biološkoj raznolikosti“. (Europski parlament, 2024.)

Neke od važnijih konferencija o zaštiti okoliša u vremenu nakon konferencije u Rio de Janeiru su konferencija u Kyotu 1997. godine te konferencija o održivom razvoju u Johannesburgu iz 2002. godine. Među ostalima valja navesti i konferenciju u Parizu iz 2015. godine gdje su zemlje članice EU ratificirale Pariški sporazum u skladu s kojim se EU usmjerava ka cilju da do 2050. godine postane prvo klimatski neutralno gospodarstvo i društvo.

3. Politika zaštite okoliša u RH

Prema članku 34. Zakona o zaštiti okoliša (NN 78/15, 118/18) održivi razvitak i zaštitu okoliša unutar svoga Ustavom utvrđenoga djelokruga osiguravaju: Hrvatski sabor, Vlada, ministarstva i druga nadležna tijela državne uprave, županije i Grad Zagreb, veliki gradovi, gradovi i općine, Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, pravne osobe s javnim ovlastima, osobe ovlaštene za stručne poslove zaštite okoliša, pravne i fizičke osobe odgovorne za onečišćavanje okoliša sukladno ovom Zakonu i posebnim propisima, te druge pravne i fizičke osobe koje obavljaju gospodarsku djelatnost, udruge civilnog društva koje djeluju na području zaštite okoliša, te građani kao pojedinci, njihove skupine, udruge i organizacije.

Nakon parlamentarnih izbora održanih krajem 2011. godine oformljuje se Ministarstvo zaštite okoliša i prirode koje je pod tim nazivom djelovalo do listopada 2016. godine kada je djelokrug zaštite okoliša pripao Ministarstvu zaštite okoliša i energetike, a nakon izbora održanih 2020. godine navedeno preuzima Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja. Djelokrug Ministarstva obuhvaća poslove koji se odnose na zaštitu i očuvanje okoliša i prirode u skladu s politikom održivog razvoja Republike Hrvatske; poslove u vezi s gospodarenjem otpadom i procjene utjecaja na okoliš; poslove u vezi s ublažavanjem klimatskih promjena i prilagodbom klimatskim promjenama; poslove koji se odnose na upravljanje vodama te upravne i druge poslove iz područja energetike (Jež Rogelj i sur., 2024.).

Zaštita okoliša u današnje vrijeme jedna je od najzahtjevnijih i najsloženijih aktivnosti, koja zadire u sve dijelove organizacije ljudskoga društva. Stoga je učinkovito institucionalno ustrojavanje sustava zaštite okoliša na razini državne uprave te lokalne samouprave i uprave od iznimne važnosti za Republiku Hrvatsku. Trenutno u Republici Hrvatskoj sustav zakonodavne vlasti koji se dotiče pitanja zaštite i brige za okoliš čini Odbor za prostorno uređenje i zaštitu okoliša, dok sustav izvršne vlasti koji se dotiče pitanja okoliša čine Ministarstvo gospodarstva (energetika, industrija, nuklearna sigurnost...), Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja te Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva sa sve većom ulogom u zaštiti okoliša i prirode.

Zakon o zaštiti okoliša (NN 118/18) propisuje da učinkovitost zaštite okoliša Države osiguravaju Hrvatski sabor i Vlada Republike Hrvatske te predstavnička i izvršna tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave donošenjem strategije zaštite okoliša, programa i planova intervencija i drugih planova zaštite okoliša te drugih dokumenata važnih za zaštitu okoliša i održivi razvitak i održivo upravljanje okolišem. Vlada RH (2019.) u svom dokumentu Izvješće o stanju okoliša u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2013. do 2016. navodi kako su temeljni dokumenti održivog razvitka i zaštite okoliša Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske, Plan zaštite okoliša Republike Hrvatske, Program zaštite okoliša i Izvješće o stanju okoliša. Također navode da se pod dokumentima održivog razvitka i zaštite okoliša, osim navedenih dokumenata, podrazumijevaju i strategije, planovi, programi i izvješća koje se donose

prema posebnim propisima u pojedinim sektorima za pojedine sastavnice okoliša i opterećenja. Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja (2022.) u zadnjem izdanom Izvješću o stanju okoliša u RH ističe da je Strategija i akcijski plan zaštite prirode Republike Hrvatske za razdoblje od 2017. do 2025. godine temeljni dokument zaštite prirode u RH (Jež Rogelj i sur., 2024.).

Prema Zakonu o održivom gospodarenju otpadom (NN 98/19) Jedinica lokalne samouprave dužna je na svom području osigurati:

- javnu uslugu prikupljanja miješanog komunalnog otpada, i biorazgradivog komunalnog otpada,
- odvojeno prikupljanje otpadnog papira, metala, stakla, plastike i tekstila te krupnog (glomaznog) komunalnog otpada,
- sprječavanje odbacivanja otpada na način suprotan ovom Zakonu te uklanjanje tako odbačenog otpada,
- provedbu Plana, donošenje i provedbu Plana gospodarenja otpadom jedinice lokalne samouprave,
- provođenje izobrazno-informativnih aktivnosti na svom području,
- mogućnost provedbe akcija prikupljanja otpada.

Upravo je iz tog razloga za proces kvalitetne i uspješne zaštite okoliša važno krenuti od onih najmanjih odnosno, općina. Kvalitetno gospodarenje otpadom i zaštitom okoliša na lokalnoj razini preduvjet je za očuvanje okoliša i gospodarske učinkovitosti na državnoj razini.

Jedinicama lokalne i područne samouprave ostavljena je mogućnost sklapanja sporazuma s onečišćivačima i njihovim asocijacijama o dobrovoljnim mjerama koje oni provode radi dodatnog smanjivanja opterećenja okoliša. Program zaštite okoliša donose predstavnička tijela županije, Grada Zagreba i velikih gradova, a mogu ga donijeti i gradovi i općine, ako je to predviđeno programom županija. Program zaštite okoliša sadržava uvjete i mjere zaštite okoliša, prioritetne mjere zaštite okoliša po sastavnicama okoliša i pojedinim prostornim cjelinama područja za koje se program donosi, subjekte koji su dužni provoditi mjere, praćenje stanja okoliša, način provedbe interventnih mjera u izvanrednim slučajevima onečišćivanja okoliša, rokove za poduzimanje pojedinih mjera i izvore financiranja. Prema Planu intervencija u zaštiti okoliša, županije, Grad Zagreb, gradovi i općine dužni su izraditi planove intervencija u zaštiti okoliša u skladu s procesom APELL. Ti su planovi sastavni dio programa zaštite okoliša županija, Grada Zagreba, gradova i općina, a mogu se donositi i provoditi samostalno ako program nije donesen (Horvat, 2008.).

Temeljni dokumenti održivog razvitka i zaštite okoliša su: Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske, Plan zaštite okoliša Republike Hrvatske, Program zaštite okoliša te Izvješće o stanju okoliša. Pod dokumentima održivog razvitka i zaštite okoliša u širem smislu podrazumijevaju se i strategije, planovi, programi i izvješća koje se

donose prema posebnim propisima u pojedinim sektorima za pojedine sastavnice okoliša i opterećenja (Zakon o zaštiti okoliša, Članak 50. NN 118/18)

3.1. Financiranje zaštite okoliša

Sredstva za financiranje zaštite okoliša osiguravaju se u državnom proračunu, proračunima jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave, te drugim izvorima, ali i putem Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost prema odredbama Zakona o zaštiti okoliša. Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost obavlja poslove financiranja pripreme, provedbe i razvoja programa, projekata i sličnih aktivnosti u području očuvanja, održivog korištenja, zaštite i unaprjeđivanja okoliša, te u području energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora energije, promidžbu ciljeva i načela zaštite okoliša radi postizanja sustavnog i cjelovitog očuvanja kakvoće okoliša, očuvanja bioraznolikosti, krajobrazne raznolikosti te georaznolikosti i racionalnog korištenja prirodnih dobara i energije kao osnovnih uvjeta održivog razvitka te ostvarivanja prava građana na zdrav okoliš.³

Izvori financiranja za provedbu predloženih mjera za unapređenje sustava gospodarenja otpadom na području Grada mogu biti, uz vlastita sredstva, i europski te javni fondovi, Hrvatska banka za obnovu i razvoj (HBOR), komercijalne banke, koncesija, javno – privatna partnerstva itd. Od ostalih izvora financiranja mogu se spomenuti prihodi od gospodarenja otpadom, kao što su prihodi od oporabljene otpada, naknade za odlaganje inertnog otpada, namjenske naknade koju plaćaju proizvođači otpada – domaćinstva i privredni subjekti te ostali slični prihodi (Burela i sur. 2018.).

Također vrijedan izvor financiranja zaštite okoliša na Europskoj razini je i Program LIFE koji je trenutačno u procesu prilagodbe novim izazovima povezanima s klimatskim promjenama i održivim razvojem. Njega mogu koristiti lokalna tijela kao ključni akteri u politikama za prilagodbu klimatskim promjenama. Za program LIFE u razdoblju od 2021. do 2027. odvojen je iznos od 5,4 milijarde eura, od čega će dvije trećine biti namijenjene projektima u području okoliša (bioraznolikost, ekosustavi, kružno gospodarstvo i kvaliteta života). Jedan od ciljeva programa je poticanje integriranja klimatskih ciljeva u projekte kako bi se doprinijelo financiranju djelovanja u području klime na europskoj razini (Europska komisija, 2024.).

³ <https://www.fzoeu.hr/hr/naknade-temeljem-zakona-o-zastiti-okolisa/1353>

4. Grad Benkovac

Benkovac je grad u Sjevernoj Dalmaciji, smješten 30-ak km istočno od Zadra. Razvio se na prijelazu iz plodnog područja Ravnih Kotara u krševito područje Bukovice. Iako se nalazi na istočnom rubu Ravnokotarske ravnice, kao jedino gradsko naselje smatra se središtem tog područja. Razvoj Benkovca odredio je njegov povoljan prometni položaj na mjestu gdje se križaju ceste koje vode iz Zadra prema Kninu te iz Like prema moru. Taj položaj je još više naglašen u 20. stoljeću izgradnjom željezničke pruge Zadar-Knin (1966. godine), te posebno autoceste Zagreb-Split (2005.), koja prolazi čitavim upravnim područjem grada⁴.

Slika 4.1. Grad Benkovac

Izvor: <https://benkovac.hr/o-benkovcu/galerija.html>

Grad Benkovac sastoji se od 41 naselja. Prema popisu stanovništva iz 2011. administrativno područje grada Benkovca je imalo 11.026 stanovnika. Samo gradsko naselje Benkovac ima 2.863 stanovnika (s prigradskim naseljima Benkovačko Selo, Buković i Šopot oko 3.800).

4.1. Okolišna politika Grada Benkovca

Upravno tijelo Grada Benkovca sastoji se od Upravnog odjela za lokalnu samoupravu, Upravnog odjela za proračun, financije i gospodarstvo te Upravnog odjela za prostorno uređenje i graditeljstvo.

Uz ostale poslove Upravni odjel za prostorno uređenje i graditeljstvo obavlja poslove praćenja stanja zaštite okoliša te izradu studija, planova i drugih akata vezano za

⁴ <https://benkovac.hr/o-benkovcu/povijest.html>

unapređenje zaštite okoliša, provođenje obveza u okviru politike sustavnog gospodarenja energijom i vodom, poslove održavanja i razvoja komunalnog gospodarstva (obavljanje komunalnih djelatnosti te održavanje i izgradnja komunalnih objekata i uređaja u stanju funkcionalne ispravnosti, koordinacija rada pravnih i fizičkih osoba koje obavljaju pojedine komunalne djelatnosti, donošenje i provedba programa održavanja i gradnje objekata i uređaja komunalne infrastrukture) te poslove u svezi s javnom rasvjetom, održavanjem zelenih površina i opreme na zelenim površinama⁵.

Grad Benkovac razvija i objavljuje Strategiju razvoja za četverogodišnje razdoblje. Završeno je razdoblje zadnje objavljene Strategije razvoja za razdoblje od 2019. do 2023. godine, no strategije razvoja za sljedeće razdoblje nema na mrežnim stranicama grada.

Prema Strategiji razvoja Grada Benkovca za razdoblje od 2019. – 2023. zaštićene prirodne vrijednosti s vrijednim krajolicima u potpunosti ili djelomično na benkovačkom području predstavljaju Vransko jezero, Dolina Karišnice i Bijele, Dolina Kličevice, Grubić glavica te Park uz Jankovića kulu. S obzirom na stupanj zaštite ova područja samo djelomično mogu biti stavljena u turističku funkciju. Potencijalne aktivnosti odnose se na razvoj slatkovodnog turizma na Vranskom jezeru, te oblike aktivnog turizma kao što su canuing i rafting na Zrmanji, biciklizam i pješaćenje.

4.2. Zakonodavni okvir

Na temelju članka 10. Zakona o pravu na pristup informacijama (NN 25/13) objavljuje se pregled zakona i ostalih propisa koji se odnose na područje rada upravnih tijela Grada Benkovca. Među temeljnim zakonima u području okoliša i okolišne politike Grad Benkovac podliježe Zakonu o komunalnom gospodarstvu (NN 36/95, 70/97, 128/99, 57/00, 129/00, 59/01, 26/03, 82/04, 110/04, 178/04, 38/09, 79/09, 153/09, 49/11, 84/11, 90/11, 144/12, 94/13, 153/13, 147/14, 36/15), Zakonu o zaštiti okoliša (NN 80/13, 153/13), Zakonu o održivom gospodarenju otpadom (NN 94/13), te Pravilniku o gospodarenju otpadom (NN 23/14, 51/14).⁶

Prema provedbenom programu Grada Benkovca za razdoblje od 2021.-2025. godine Grad Benkovac objavio je mjere kojima gradonačelnik s novim upravnim tijelom kreće u svoj mandat. Među ostalima za razvoj i očuvanje okoliša predstavljene su tri mjere; Mjera 1: razvoj zelene infrastrukture na urbanim područjima i stvaranje zelenih gradova, Mjera 2: unaprjeđenje sustava gospodarenja komunalnim otpadom i poticanje prijelaza na kružno gospodarstvo te Mjera 3: unaprjeđenje sustava

⁵ <https://benkovac.hr/ustroj/upravni-odjel-za-prostorno-planiranje-zastitu-okolisa-i-razvoj.html>

⁶ https://benkovac.hr/dokumenti/preuzimanje/Zakonodavni_okvir-Grad%20Benkovac.pdf

upravljanja, očuvanja i valorizacije prirodne baštine. Provedbeni program kao i Strategija razvoja Grada Benkovca svojim planovima i mjerama vežu se na Strateški okvir Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine.

4.2.1. Mjera 1: razvoj zelene infrastrukture na urbanim područjima i stvaranje zelenih gradova

Mjera doprinosi unapređenju aktivnosti u području prostornog i urbanističkog planiranja na području grada Benkovca. Doprinijet će razvijanju aktivnosti koje su vezane uz prostorno planiranje u cilju održivog korištenja prostorom. Prostorno planiranje obuhvaća uređenje naselja, gospodarskih i društvenih djelatnosti, mreža infrastrukturnih sustava – prometa, energetike, vodnog gospodarstva, zatim zaštitu okoliša, prirodnih i kulturnih vrijednosti, u uvjetima prirodnih i drugih prostornih ograničenja. Uloga urbanističkog plana uređenja jest da posluži kao instrument provedbe planiranog, prostorno definiranog i kontroliranog razvoja grada. (Grad Benkovac, 2021. - Provedbeni program Grada Benkovca za razdoblje 2021.-2025. godine)

4.2.2. Mjera 2: unaprjeđenje sustava gospodarenja komunalnim otpadom i poticanje prijelaza na kružno gospodarstvo

Mjera unaprjeđenje aktivnosti koje doprinose razvoju komunalnog gospodarstva, sustavu gospodarenja otpada, održavanja i čistoće javnih površina i zaštite okoliša na području grada Benkovca. Sustav gospodarenja otpadom potrebno je unaprijediti kako bi se smanjila količina otpada i onečišćenje prostora otpadom te povećao stupanj odvajanja otpada i valorizacije reciklažnog dvorišta na području grada Benkovca. Održavanje javnih površina, razvoj i unaprjeđenje različitih infrastrukturnih sustava, unaprjeđenje javnih površina kroz ulaganje u infrastrukturu su aktivnosti kojima će se doprinijeti ostvarenju zadanih ciljeva. Proširenje i uređenje groblja, izgradnja vodovodnih i kanalizacijskih mreža i priključaka u mjestima u kojima navedena infrastruktura ne postoji, uvođenje energetski učinkovitije rasvjete u naseljima u kojima ista još ne postoji samo su neke od aktivnosti kojima će se doprinijeti razvoju komunalnog gospodarstva na području grada Benkovca. (Grad Benkovac, 2021. - Provedbeni program Grada Benkovca za razdoblje 2021.-2025. godine)

Doprinosi prioritetima i ciljevima EU: osigurati pristup pitkoj vodi za sve, održivo upravljati vodama te osigurati higijenske uvjete za sve, poduzeti hitne akcije u borbi protiv klimatskih promjena i njihovih posljedica, zaštititi, uspostaviti i promovirati održivo korištenje kopnenih ekosustava, održivo upravljati šumama, suzbiti dezertifikaciju, zaustaviti degradaciju tla, te spriječiti uništavanje biološke raznolikosti.

4.2.3. Mjera 3: unaprjeđenje sustava upravljanja, očuvanja i valorizacije prirodne baštine

Svrha provedbe mjere odnosi se na aktivnosti zaštite i unaprjeđenja prirodnog okoliša kroz učinkovito gospodarenje otpadom, povećanje energetske učinkovitosti i zaštitu prirodnog okoliša. Kroz uspostavu cjelovitog sustava za održivo gospodarenje otpadom, razvoj zelene infrastrukture na području grada Benkovca ulagati će se u stvaranje zdravijeg i ugodnijeg okruženja kroz izgradnju objekata za gospodarenje i sortiranje otpada, energetske obnovu objekata javne namjene, uređenje zelenih površina, zelenih otoka i drvoreda. Razvijat će se i održavati sve zelene javne površine u svrhu stvaranja novih i održavanja postojećih zelenih oaza na području grada Benkovca. Kroz provedbu mjere doprinijet će se smanjenju potrošnje energije energetske obnovom zgrada javnog sektora grada Benkovca, povećati energetske učinkovitosti te pridonijeti smanjivanju onečišćenja zraka. (Grad Benkovac, 2021 - Provedbeni program Grada Benkovca za razdoblje 2021.-2025. godine)

4.3. Energetska učinkovitost

Radi energetske učinkovitosti i uštede električne energije, Grad Benkovac financirao je izradu projektne dokumentacije za Projekt energetske učinkovite i ekološke javne rasvjete u sedam naselja na području Grada Benkovca. Riječ je o naseljima Nadin, Rašević, Šopot, Smilčić, Korlat, Lisičić i Vukšić. Temeljem detaljne analize više varijanti javne rasvjete, Grad Benkovac odlučio je zamijeniti postojeću javnu rasvjetu s novim i tehnološki modernijim svjetiljkama kako bi se smanjilo svjetlosno zagađenje i potrošnja električne energije koja je potrebna za javnu rasvjetu⁷.

Zbog podizanja razine energetske učinkovitosti i uštede električne energije, Grad Benkovac kontinuirano ulaže u projekte energetske učinkovite i ekološke javne rasvjete naselja u sastavu Grada. Time se očekuje smanjenje svjetlosnog zagađenja i smanjenje potrošnje električne energije potrebne za javnu rasvjetu.

4.4. Gospodarenje otpadom

Na području Grada Benkovca organizirano skupljanje otpada obavlja komunalno poduzeće "Benković d.o.o." osnovano 2005. godine koje se nalazi u vlasništvu Grada Benkovca. Benković d.o.o. upravlja novoizgrađenim Reciklažnim dvorištem čija je

⁷ <https://benkovac.hr/izdvojeno/projekti-energetske-ucinkovitosti/energetski-ucinkovita-i-ekoloska-javna-rasvjeta-za-sedam-naselja-grada-benkovca.html>

glavna uloga odvojeno prikupljanje svih vrsta otpada koji se može reciklirati, te privremeno skladištenje manjih količina posebnih vrsta otpada. Gospodarenje otpadom na benkovačkom području rješavat će se u okviru izgradnje i stavljanja u funkciju "Centra za gospodarenje otpadom Zadarske županije", a za čiju je realizaciju odgovoran Županijski centar za gospodarenje otpadom. Navedeni Centar će se realizirati na području Biljane Donje, a njegovom će izgradnjom biti uspostavljen cjelovit sustav gospodarenja otpadom u Županiji, uključujući i dio Ličko-senjske županije. (Grad Benkovac, 2021. - Provedbeni program Grada Benkovca za razdoblje 2021. - 2025. godine)

U 2018. godini završeni su radovi na izgradnji reciklažnog dvorišta unutar poslovno-industrijske zone Šopot. Izgradnjom reciklažnog dvorišta osigurana je mogućnost predaje odvojeno prikupljenog komunalnog otpada bez naknade, smanjena količina otpada koji se odlaže na odlagalištu, emisija onečišćujućih tvari u okoliš i opasnost za zdravlje ljudi i okoliš. Organizirani odvoz otpada na području naselja Benkovac provodi se svakodnevno, dok se u ostalim naseljima na administrativnom području Grada prikupljanje otpada provodi na tjednoj osnovi (iznimka je Karin-plaža u ljetnim mjesecima gdje se tada otpad prikuplja na dnevnoj bazi).

U posljednjih 13 godina na području Grada Benkovca prikupljeno je 41.236 tona otpada, a reciklirano 7.592 tona. Na području Grada Benkovca trenutno su evidentirana 23 divlja odlagališta koja je potrebno sanirati. (Grad Benkovac, 2019. - Strategija razvoja Grada Benkovca za razdoblje od 2019. do 2023.)

Nakon provedenih 30 akcija prikupljanja ambalažnog otpada u razdoblju od 15. veljače do 15. ožujka 2024. godine Grad Benkovac osvojio je prvo mjesto u kategoriji malih gradova, s manje od 10.000 stanovnika, ovogodišnjeg projekta Od izvora do mora. Više od 2.200 volontera priključilo se akcijama te su prikupili 420 tona ambalažnog otpada, čime je ispunjen važan cilj - smanjenje onečišćenja, uz rast svijesti o važnosti očuvanja okoliša te primjerenog odlaganja ambalažnog otpada. U fokusu projekta je potpora urbanom pošumljavanju - sadnji drveća u gradovima, s ciljem smanjenja emisije ugljičnog dioksida (CO₂) i snižavanja temperature zraka u urbanim sredinama (Grad Benkovac, 2024. - službena Facebook stranica Grada Benkovca)

Tablica 4.3.1. Broj korisnika organiziranog zbrinjavanja otpada

NASELJE	DOMAĆINSTVA		GOSPODARSTVO	
	Redoviti korisnici	Povremeni korisnici	obračun m ² x koef.	Obračun volumena
Benkovac	3.430	416	197	36

Izvor: Strategija razvoja Grada Benkovca za razdoblje od 2019. do 2023.

Tablica 4.3.2. Popis projekata za provedbu mjera gospodarenja otpadom

Redni broj	Naziv provedenog projekta	Utrošena financijska sredstva	Izvor financijskih sredstava
1.	Izgradnja centra za gospodarenje otpadom – Biljane Donje	2.095.685,43 kn Kapitalna potpora EKO d.o.o.	Grad Benkovac
2.	Nabava i distribucija kućnih kompostera- Distribucija u 2022.godini	1.200.991,92 kn Od toga Grad Benkovac: 180.148,79 kn (15 %)	Ministarstvo zaštite okoliša i energetike (PT1) Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost Grad Benkovac
3.	Akcija prikupljanja otpada	10.000,00 kn	Grad Benkovac
4.	Javni poziv za sufinanciranje sanacija „divljih odlagališta“ za 2021. godinu- izvršeni radovi u 2022.godini	754.947,70 kn Od toga Grad Benkovac: 166.692,45 kn (22,08%)	Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost Grad Benkovac

Izvor: Zadarska županija, Grad Benkovac 2023.

5. Grad Našice

Grad Našice smješten je u zapadnom dijelu Osječko-baranjske županije na 157 metara apsolutne visine, odnosno 51 km zapadno od sjedišta županije – Grada Osijeka. Ukupna površina Grada Našica iznosi 204,55 km², a obuhvaća područje Krndije i jugoistočni dio slavonske Podravine. Nalazi se na križanju podravskog prometnog pravca (Varaždin – Koprivnica – Virovitica – Našice – Osijek i dalje prema Vukovaru), kao i poprečnog pravca (BiH – Slavonski Brod – Našice – Donji Miholjac – Mađarska). Na jugu graniči s Požeško-slavonskom županijom – općinama Čaglin i Kutjevo, na zapadu s općinama Đurđenovac i Donja Motičina i na istoku s općinama Magadenovac, Koška, Podgorač, Drenje i Levanjska Varoš. U svom sastavu ima devetnaest naselja: Brezik Našički, Ceremošnjak, Crna Klada, Gradac Našički, Granice, Jelisavac, Lađanska, Lila, Londžica, Makloševac, Markovac Našički, Martin, Našice, Polubaše, Ribnjak, Rozmajerovac, Velimirovac, Vukojevci i Zoljan. (Grad Našice, 2021. - Provedbeni program Grada Našica za razdoblje od 2021. do 2025. godine)

Slika 5.1. Grad Našice

Izvor: <https://tznasice.hr/kulturna-bastina/>

5.1. Okolišna politika Grada Našica

Upravno tijelo Grada Našica sastoji se od Upravnog odjela za gospodarstvo i komunalni sustav, Upravnog odjela za investicije i prostorno planiranje, Upravnog odjela za lokalnu samoupravu i društvene djelatnosti te Upravnog odjela za proračun i financije.

Uz ostale djelatnosti Upravni odjel za gospodarstvo i komunalni sustav obavlja poslove vezane uz provođenje programa poticanja gospodarstva, te malog i srednjeg poduzetništva, poslove vezane uz razvoj i unapređenje poljoprivrede, provođenje programa sufinanciranja projekata u poljoprivredi te provodi Program raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu RH. S druge strane Upravni odjel za investicije i prostorno planiranje obavlja poslove poput upravnih i stručnih poslova vezanih za prostorno planiranje i zaštitu prirodnog okoliša, osigurava uvjete za izradu i provedbu programa zaštite okoliša, razmatra i priprema prijedloge proglašenja zaštite dijelova prirode na gradskom području te poslove u svezi s organizacijom i praćenjem stanja na zaštiti okoliša, primjeni zakonskih i drugih propisa, kao i svih ostalih poslova vezanih za zaštitu okoliša u okviru nadležnosti jedinca lokalne samouprave⁸.

U provedbenom programu za razdoblje od 2021. do 2025. godine Grada Našice definirani su ciljevi i mjere kojima će se isti ostvariti. Grad Našice usmjerio je svoje djelovanje u 13 razvojnih smjerova koji predstavljaju izazove i potrebu. Neki od razvojnih smjerova su također prostorno i urbanističko planiranje, komunalno gospodarstvo, zaštita i unapređenje prirodnog okoliša te gospodarski razvoj.

5.2. Zakonodavni okvir

Sustav strateškog planiranja u RH temelji se na nacionalnim (Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine), regionalnim, odnosno županijskim (Planovi razvoja jedinica regionalne/područne samouprave za razdoblje 2021. - 2027.) aktima strateškog planiranja.

Provedbeni program grada Našica usklađen je sa strateškim okvirom hijerarhijski viših akata, odnosno s Nacionalnom razvojnom strategijom Republike Hrvatske do 2030. godine te Planom razvoja Osječko-baranjske županije za razdoblje do 2027. godine. Strateški okvir Nacionalne razvojne strategije RH do 2030, kao krovni nacionalni strateški akt na koji se potom veže i strateški smjer razvoja na regionalnoj i lokalnoj razini sastoji se od sljedećih razvojnih smjerova i strateških ciljeva važnih za očuvanje i razvoj okoliša:

Razvojni smjer 3. Zelena i digitalna tranzicija:

- SC 8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost
- SC 9. Samodostatnost u hrani i razvoj biogospodarstva
- SC 10. Održiva mobilnost
- SC 11. Digitalna tranzicija društva i gospodarstva

⁸ https://nasice.hr/gradska-uprava/upravni-odjeli/komunalni_sustav/

Razvojni smjer 4. Ravnomjieran regionalni razvoj:

- SC 12. Razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima
- SC 13. Jačanje regionalne konkurentnosti

Dokument je usklađen s višegodišnjim financijskim okvirom EU te aktima strateškog planiranja povezanim s uvjetima koji omogućavaju provedbu fondova Europske unije u razdoblju od 2021. - 2027. definiranim Odlukom o utvrđivanju akata strateškog planiranja povezanih s uvjetima koji omogućavaju provedbu fondova Europske unije u razdoblju od 2021. do 2027. godine, rokova donošenja i tijela zaduženih za njihovu izradu, a koja je u skladu s Prijedlogom uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o utvrđivanju zajedničkih odredbi o Europskom fondu za Regionalni razvoj, Europskom socijalnom fondu plus, Kohezijskom fondu i Europskom fondu za pomorstvo i ribarstvo i financijskih pravila za njih i za Fond za azil i migracije, Fond za unutarnju sigurnost i Instrument za upravljanje granicama i vize. (Grad Našice, 2021. - Provedbeni program Grada Našica za razdoblje od 2021. do 2025. godine)

U okviru 13 mjera definirane su aktivnosti kroz koje će Grad Našice pratiti uspješnost vlastitog strateškog planiranja te provedenih ciljeva i rezultata Provedbenog programa. Svaka od aktivnosti mjerit će se kroz definirane pokazatelje rezultata te utvrđene polazišne i ciljne vrijednosti za određeni pokazatelj rezultata.

5.2.1. Uređenje naselja i stanovanje

- Aktivnost/projekt 1.3. uređenje zelenih javnih površina i ulaganje u razvoj zelene infrastrukture u urbanim područjima

Cilj aktivnosti je povećanje površine adekvatno uređenih zelenih javnih površina s polazišnih 2.312.000 metara kvadratnih iz 2021. godine na 2.428.000 metara kvadratnih do 2025. godine.

5.2.2. Komunalno gospodarstvo

- Aktivnost/projekt 3.1. održavanje javnih površina

Cilj aktivnosti je povećanje održavane javne površine s polazišnih 5.318.000 metara kvadratnih iz 2021. godine na 5.395.000 metara kvadratnih do 2025. godine.

- Aktivnost/projekt 3.2. unapređenje javnih površina kroz ulaganje u infrastrukturu

Cilj aktivnosti je povećanje broja novih energetski efikasnih rasvjetnih tijela sa polazišnih 100 iz 2021. godine na 2500 do 2025. godine te povećati udio naseljenih dijelova pokrivenih javnom rasvjetom sa polazišnih 85% na 100% do 2025. godine.

5.2.3. Zaštita i unapređenje prirodnog okoliša

- Aktivnost/projekt 8.1. uspostava cjelovitog sustava za održivo gospodarenje otpadom

Cilj aktivnosti je:

- povećanje količine odvojeno prikupljenog otpada s polazišnih 365,86 tona iz 2021. godine na 1177,92 tona do 2025. godine
 - smanjenje količine miješanog komunalnog otpada odloženog na odlagalište s polazišnih 3319,58 tona iz 2021. godine na 2141,66 tona do 2025. godine
 - zadržati postojećih 6276 kućanstava kojima je omogućeno odvojeno prikupljanje otpada
- Aktivnost/projekt 8.2. izgradnja građevina za gospodarenje otpadom

Cilj aktivnosti je zadržati postojeće reciklažno dvorište i postojećih 20 eko otoka, dok za cilj nije navedena gradnja sortirnice i kompostane na području Grada Našica.

5.3. Gospodarenje otpadom

Grad Našice donio je Plan gospodarenja otpadom za razdoblje od 2017. – 2022. godine. Svrha donošenja Plana gospodarenja otpadom (PGO), temeljeno na načelima EU-a, je definiranje okvira za održivo gospodarenje otpadom koje obuhvaća skup aktivnosti, odluka i mjera usmjerenih na sprječavanje nastanka otpada, smanjivanje količine otpada, provedbu skupljanja, prijevoza, uporabe, zbrinjavanja drugih djelatnosti vezano za otpad, nadzor nad obavljanjem tih djelatnosti kao i briga za odlagališta koja su zatvorena. Gospodarenje otpadom se temelji na uvažavanju opće prihvaćenih načela zaštite okoliša. Na području Grada Našica provodi se organizirani način prikupljanja, odvoza i zbrinjavanja komunalnog otpada. Prikupljeni komunalni otpad se zbrinjava odlaganjem na službeno odlagalište otpada „Pepelana“, koje se teritorijalno nalazi na području Grada Našica.

Organizirano sakupljanje, odvoz i odlaganje komunalnog otpada s područja Grada provodi Našički park d.o.o. koje ujedno upravlja odlagalištem otpada „Pepelana“. Osim miješanog komunalnog otpada, na odlagalištu se zbrinjava glomazni otpad te građevinski otpad koji se koristi kao prekrivni sloj. Postojeće stanje u gospodarenju otpadom na području Grada Našica djelomično je usklađeno s Planom gospodarenja

otpadom u Republici Hrvatskoj i Zakonom o održivom gospodarenju otpadom („Narodne novine“, br. 94/14, 73/17). (Grad Našice, 2021. - Provedbeni program Grada Našice za razdoblje od 2021. do 2025. godine)

Na području Grada Našice organiziranim sakupljanjem i zbrinjavanjem komunalnog otpada odnosno miješanog komunalnog otpada pokriveno je ukupno 14 naselja, i u 2016. godini je obuhvaćalo ukupno 5529 kućanstava odnosno 15903 stanovnika. U četiri naselja se još uvijek ne provodi organizirano sakupljanje i zbrinjavanje komunalnog otpada (naselja Granice, Polubaša, Rozmajerovac i Londžica) s ukupno 122 kućanstva i u tijeku su završne pripreme za uvođenje sustava sakupljanja i odvoza komunalnog otpada i iz tih brdskih naselja. Uzimajući u obzir navedene podatke, ukupni obuhvat kućanstava organiziranim prikupljanjem i zbrinjavanjem komunalnog otpada na području Grada Našice u 2016. godini je iznosio 98% (Burela i sur. 2018.).

Tablica 5.3.1. Projekcija količina komunalnog otpada za Grad Našice do 2022. godine

Godina	Obuhvat broja stanovnika	Specifična kol. otpada po stanovniku (kg/stan/god)	Komunalni otpad (t)
2015.	15903	283,1	4502
2016.	15903	198,2	3151
2017.	16224	196,2	3182
2018.	16224	194,2	3151
2019.	16224	192,3	3119
2020.	16224	190,3	3088
2021.	16224	188,4	3057
2022.	16224	186,5	3026

Izvor: Plan gospodarenja otpadom Grada Našice za razdoblje 2017.-2022. godine

Navedene procijenjene godišnje količine se odnose na ukupni komunalni otpad koji obuhvaća miješani komunalni otpad i otpad koji se izdvaja odvojenim prikupljanjem otpada (primarnom reciklažom).

Prema Planu Gospodarenja otpadom Grada Našice za razdoblje 2017. do 2022. godine Grad Našice u svrhu provedbe Plana treba provesti sljedeće projekte:

- a) Projekt primarne selekcije komunalnog otpada, proširenje mreže sabirnih mjesta (zelenih otoka) za odvojeno prikupljanje otpadnog papira, stakla, plastike, metala i tekstila putem postavljanja odgovarajućeg broja spremnika po naseljima.
- b) Unaprijediti rad reciklažnog dvorišta za odvojeno sakupljanje papira, stakla, plastike,

metala, tekstila i obuće, problematičnog otpada, posebnih kategorija otpada i glomaznog otpada sukladno propisima te stvoriti pretpostavke za implementiranje mobilnog reciklažnog dvorišta;

- c) Projekt izgradnje sortirnice otpada
- d) Projekt uspostave sustava odvojenog prikupljanja biorazgradivog komunalnog otpada na razini pojedinačnih kućanstava osiguranjem tzv. vrtnih kompostera (gdje je to prostorno omogućeno), kao i putem reciklažnog dvorišta.
- e) Razvoj i nadogradnja sustava prikupljanja komunalnog otpada u funkciji nadogradnje sustava naplate odvoza otpada
- f) Projekt prikupljanja građevnog otpada sa svog područja putem reciklažnog dvorišta za građevni otpad.
- g) Izgraditi kompostanu za obradu biorazgradivog otpada.
- h) Provesti sanaciju odlagališta otpada "Pepelane" u skladu s ishođenim dozvolama.
- i) Poticati izgradnju pretovarne stanice "Našice" s potrebnom opremom kao dijela Centra za gospodarenje otpadom.
- j) Sanirati nove lokacije s odbačenim otpadom (divlja odlagališta), u Markovcu Našičkom, kod naselja Lađanska i pored naselja Velika Londžica. Provoditi stalni nadzor lokacija saniranih "divljih odlagališta" i kontrolu područja s mogućom pojavom novih lokacija s odbačenim otpadom.
- k) Provoditi stalno informiranje i izobrazbu građana vezano za odvojeno prikupljanje komunalnog otpada. Na mrežnoj (web) stranici Grada i komunalnog društva kontinuirano davati informacije o gospodarenju otpadom na području Grada. Program stalne edukacije javnosti provoditi putem sredstava javnog informiranja, te drugih sredstava informiranja i izobrazbe (letci, oglasne ploče, javne tribine, u suradnji s ekološkim udrugama). Programom edukacije započeti odmah i provoditi kontinuirano. Provoditi ekološko edukativne akcije prikupljanja otpada.

5.3.1. Izvori financiranja

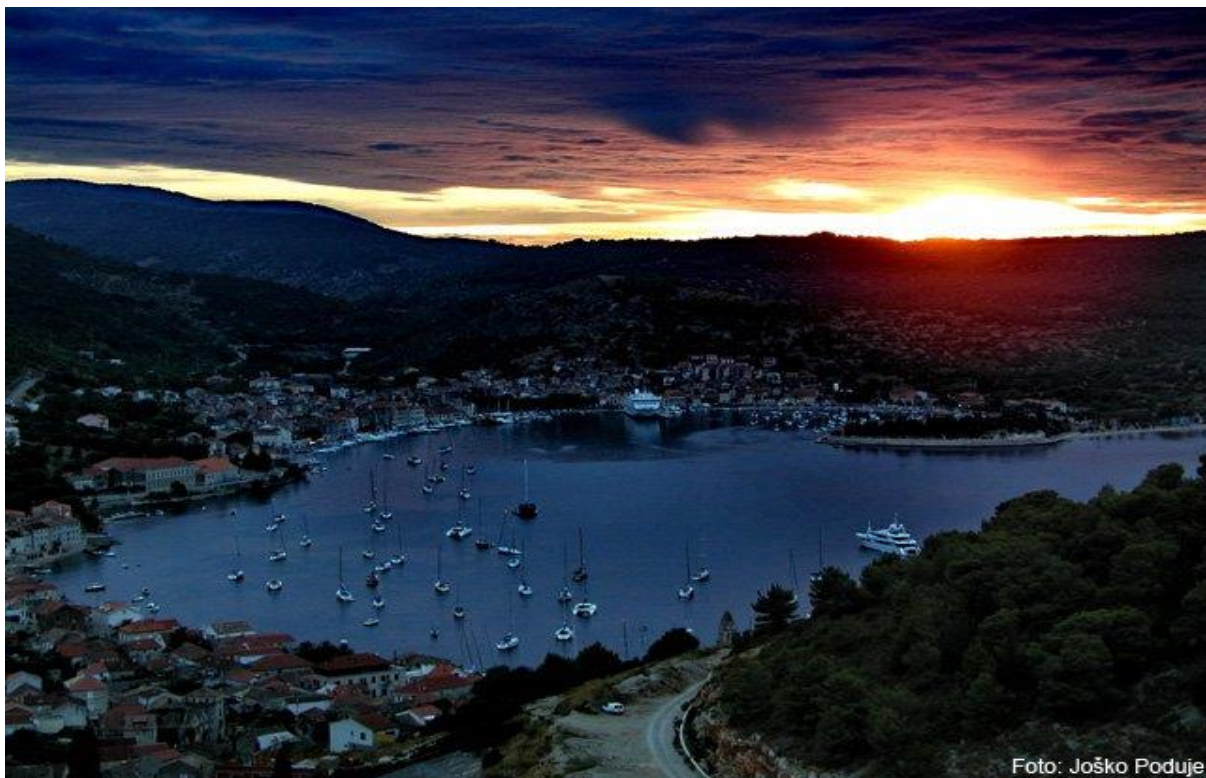
Izvori financiranja za provedbu predloženih mjera za unapređenje sustava gospodarenja otpadom na području Grada mogu biti, uz vlastita sredstva, i europski te javni fondovi, Hrvatska banka za obnovu i razvoj (HBOR), komercijalne banke, koncesija, javno – privatna partnerstva itd. Prema članku 209. Zakona o zaštiti okoliša („Narodne novine“, br. 80/13, 78/15), sredstva za financiranje zaštite okoliša

osiguravaju se u državnom proračunu, proračunima jedinica lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave, Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, te iz drugih izvora prema odredbama ovog zakona. Ovi javni izvori financiranja i visina sredstava ovise od veličine i važnosti projekata za unapređivanje gospodarenja otpadom.

6. Grad Vis

Grad Vis se nalazi u velikom i prirodno zaštićenom zaljevu (uvala Svetog Jurja) na sjeveroistočnoj strani otoka Visa, okrenut prema Hvaru i dalmatinskom kopnu. Viška luka je smještena u najviše uvučenom jugozapadnom dijelu zaljeva, kojeg otočić Host i poluotok Prirovo štite od utjecaja otvorenog mora. Unutar zaljeva nalaze se i manja sidrišta na predjelima Kut i Stonca. Grad Vis administrativno se sastoji od 11 naselja: Brgujac, Dračevo Polje, Marinje Zemlje, Milna, Plisko Polje, Podselje, Podstražje, Rogaćić, Rukavac, Stončica, Vis.

Grad Vis nalazi se u okviru Splitsko-Dalmatinske županije. Ukupan broj stanovnika Grada je 1.960, od toga u samom naselju Vis 1.776. Prije Drugog svjetskog rata, područje tadašnje općine Vis (jednako današnjem Gradu) je imalo 4.189 stanovnika, a mjesto Vis 3.189 (Popis 1931.). Od tada broj stanovnika stalno opada. Grad Vis je danas jedino mjesto na otoku koje ima redovitu katamaransku i trajektnu liniju sa Splitom koji je udaljen oko 30 nautičkih milja⁹.

Slika 6.1. Grad Vis

Izvor: <https://www.gradvis.hr/fotografije/>

⁹ <https://www.gradvis.hr/grad-vis-osnovne-informacije/>

6.1. Okolišna politika Grada Visa

Gradsko vijeće Grada Visa predstavničko je tijelo građana Grada Visa i tijelo lokalne samouprave, koje donosi akte u okviru djelokruga Grada Visa te obavlja druge poslove u skladu s Ustavom, zakonom i Statutom Grada Visa. Gradsko vijeće ima 11 članova. Gradsko vijeće ima predsjednika i dva potpredsjednika, koji se biraju iz reda vijećnika većinom glasova svih članova Gradskog vijeća.

Za obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga Grada Visa utvrđenih zakonom i Statutom Grada Visa, te za obavljanje poslova državne uprave prenijete na Grad Vis ustrojava se Jedinostveni upravni odjel. Ustrojstvo i djelokrug Jedinostvenog upravnog odjela uređuje se posebnom odlukom Gradskog vijeća, te posebnim propisima kojima se određeni poslovi prenose na Grad. Unutarnji ustroj Jedinostvenog upravnog odjela uređuje svojim aktom Gradonačelnik na prijedlog pročelnika. Jedinostveni upravni odjel neposredno izvršava i nadzire provođenje općih i pojedinačnih akata tijela Grada, te u slučaju neprovođenja općeg akta poduzimaju propisane mjere.

Jedinostveni upravni odjel sastoji se od Odsjeka za proračun i računovodstveno-financijske poslove te od Odsjeka Ureda gradonačelnika, razvojnih i EU projekata. Nadalje, radna tijela gradskog vijeća sastoje se od 15 povjerenstava među kojima su Povjerenstvo za poljoprivredu, stočarstvo i ribarstvo, Povjerenstvo za urbanizam, prostorno uređenje i infrastrukturu te Povjerenstvo za naselja na području Grada Visa.

6.2. Zakonodavni okvir

Otok Vis nema institucionalni okvir i samoupravno tijelo za kreiranje i provođenje otočke razvojne politike, već je lokalna samouprava organizirana u dvije administrativno-teritorijalne jedinice Grada Visa i Grada Komiže, s pripadajućim naseljima. Otvaranje otoka u poratnom razdoblju i jačanje turizma pridonijelo je razvoju grada Visa, ali ipak nije donijelo željene gospodarske učinke. Gradski sustav središnjih funkcija i dalje se ostvaruje po „zimskom“ modelu stalnog boravka stanovnika i „ljetnom“ kada dominira povremeni boravak (stalno nastanjenih stanova je manje od 40 %).

Prema Godišnjem izvješću o provedbi Provedbenog programa Grada Visa za 2022. godinu, aktivnosti Provedbenog programa Grada Visa za razdoblje od 2022. do 2025. godine provodile su se sukladno donesenim planovima i za to predviđenim aktivnostima definiranih mjerama unapređenja naselja i stanovanja, prostornog i urbanističkog planiranja, razvojem i unapređenjem komunalnog gospodarstva, unapređenjem obrazovnog sustava, brizi o djeci i socijalnoj skrbi stanovništva, unapređenjem kulturnih sadržaja, tjelesnog odgoja i sporta, mjerama zaštite i unapređenja prirodnog okoliša, unapređenjem protupožarne i civilne zaštite,

dostupnosti prometne infrastrukture te mjerama unapređenja ekonomskog i gospodarskog razvoja.

Provedbeni program Grada Visa za razdoblje od 2022. do 2025. godine uključuje ukupno 13 mjera, odnosno 42 aktivnosti iz čega proizlazi ukupno 46 razvojnih projekata. Neke od važnijih aktivnosti za očuvanje i zaštitu okoliša, ekološku brigu, očuvanje i uređenje prirodnog zelenila te smanjenja onečišćenja provedenih kroz 2022. godinu u Gradu Visu su sljedeće:

6.2.1. Mjera 3 Komunalno gospodarstvo

- Aktivnost 3.1 Održavanje javnih površina

Aktivnost održavanja javnih površina provodi se kontinuirano te se evidentira kao provedena aktivnost. S obzirom na to da se održavanje javnih površina provodi tijekom cijele godine u 2022. godini održavano je 250 m² javne površine, odnosno za 180 m² više od ciljane vrijednosti rezultata očekivanih do 2025. godine.

- Aktivnost 3.3. Unapređenje javnih površina kroz ulaganje u infrastrukturu

Aktivnost unapređenja javnih površina kroz ulaganje u infrastrukturu je u tijeku. U 2022. godini instalirano je 17 novih rasvjetnih stupova u naseljima. Do kraja prosinca 2022. godine provodile su se redovne aktivnosti održavanja javne rasvjete što podrazumijeva brigu o objektima i uređajima javne rasvjete radi osiguranja kontinuirane i nesmetane funkcije rasvjete javnih površina, javnih cesta koja prolaze kroz naselja i nerazvrstanih cesta.

6.2.2. Mjera 8 Zaštita i unapređenje prirodnog okoliša

- Aktivnost 8.1. Očuvanje i unapređene kvalitete života

Pokazatelj rezultata provedbe mjere je broj saniranih lokaliteta ilegalnih odlagališta otpada te količina odvojeno prikupljenog otpada (t). Kroz 2022. godinu aktivnost je bila u tijeku te nema detaljnijih podataka o rezultatima provedbe aktivnosti za tu godinu.

- Aktivnost 8.2. Uspostava cjelovitog sustava za održivo gospodarenje otpadom

Aktivnost uspostave cjelovitog sustava za održivo gospodarenje otpadom povodi se kontinuirano i tijekom cjelovitog operativnog djelovanja. Prema evidenciji elektronskog očevidnika o nastanku i tijeku otpada količina prikupljenog otpada se povećava za 31,86 tona odvojeno prikupljenog otpada papira, kartona i kartonske ambalaže te za

685,20 tona miješanog komunalnog otpada. Broj kućanstava kojima je omogućeno odvojeno prikupljanje otpada povećao se s početnih 1.829 na 2.025 čime se premašio predviđeni očekivani cilj za 2025. godinu za 25 kućanstava.

- Aktivnost 8.3. Izgradnja građevina za gospodarenje otpadom te aktivnost 8.4. Energetska obnova objekata kroz 2022. godinu su bile u tijeku, ali bez detaljnih podataka o rezultatima provedbe aktivnosti za tu godinu.

6.2.3. Projekt modernizacije javne rasvjete Grada Visa

Predmet ove projektne dokumentacije je rekonstrukcija energetski učinkovite i ekološke javne rasvjete državne, županijske i lokalne prometnice u gradu Visu, te njeno usklađenje s normiranim svjetlotehničkim vrijednostima sukladno normi HR EN 13201 i ostalim važećim propisima. Grad Vis i njegova okolica ima postojeći sustav javne rasvjete koji se sastoji od 627 svjetiljki, te je predimenzioniran i s velikom instaliranom snagom po rasvjetnom stupu ili dionici. Kako se određen dio javne rasvjete proteklih 20 godina nije mijenjao, a na određenom dijelu su napravljene zamjene zastarjelih svjetiljki sa u to doba prihvatljivim svjetilkama, ovom projektnom dokumentacijom izradit će se modernizacija postojećeg sustava javne rasvjete zamjenom svjetiljki „1 za 1“, a postojeći sustav javne rasvjete sa svojim pripadajućim ormarima ostaje isti i neće se mijenjati.

Cilj ove projektne dokumentacije je zaštita okoliša, smanjenje svjetlosnog onečišćenja, uklanjanje štetnih izvora svjetlosti, te smanjenje emisija plinova, troškova održavanja, potrošnje električne energije i sl. U projektnoj dokumentaciji su odabrana tehnička rješenja i mjere za povećavanje učinkovitosti sustava, sigurnosti, efikasnosti, estetskog dojma, životnog vijeka trajanja rasvjetnih tijela i sl¹⁰.

6.2.4. Projekt Krajobrazno uređenje i opremanje gradskog parka Sveti Duh u gradu Visu

Dana, 10. travnja 2024. godine zaprimljena je Odluka o rezultatu administrativne kontrole Zahtjeva za potporu za provedbu tipa operacije 7.4.1 „Ulaganje u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu“ koja se provodi putem lokalnih razvojnih strategija (LRS) odabranih LAG-ova unutar podmjere 19.2. „Provedba operacije unutar CLLD strategije“ kojom se utvrđuje da je projektna prijava

¹⁰ <https://www.gradvis.hr/projekt-modernizacije-javne-rasvjete-grada-visa/>

Grada Visa „Krajobrazno uređenje i opremanje gradskog parka Sveti Duh u gradu Visu“ pozitivno ocjenjena te je utvrđen iznos potpore od 40.000,00 eura.

1. Ukupna vrijednost projekta: 62.555,00 eura;
2. Iznos potpore (sufinanciranja): 40.000,00 eura;
3. Vlastita sredstva (proračun Grada Visa): 22.555,00 eura

Projektom će se krajobrazno urediti gradski park i modernizirati javna rasvjeta s energetske učinkovitijim rasvjetnim tijelima¹¹.

6.3. Pomorsko dobro

Pomorsko dobro je opće dobro od interesa za Republiku Hrvatsku, ima njezinu osobitu zaštitu, a upotrebljava se ili koristi pod uvjetima i na način propisan Zakonom. Pomorsko dobro kao opće dobro je stvar „*res communes omnium*“ koja pripada svim ljudima te u tom smislu pomorsko dobro je: neotuđivo, ne može biti objekt stjecanja prava vlasništva ni drugih stvarnih prava te ne može biti u prometu¹².

Na temelju članka 53. Statuta Grada Visa («Službeni glasnik Grada Visa» br. 1/13, 2/13, 6/18 i 3/21) i članka 5. Uredbe o postupku davanja koncesijskog odobrenja na pomorskom dobru („Narodne novine“ broj 36/04, 63/08, 133/13 i 63/14), Gradonačelnik Grada Visa dana 20. ožujka 2023. godine donosi Plan upravljanja pomorskim dobrom na području grada Visa za 2023. godinu. U smislu ovoga Plana, pod redovitim upravljanjem pomorskim dobrom smatra se briga o zaštiti i održavanju pomorskog dobra u općoj uporabi. Na komunalni red na dijelovima pomorskog dobra u općoj upotrebi i pod redovnim upravljanjem Grada Visa, odgovarajuće se primjenjuju propisi o komunalnom redu Grada Visa. Ovlaštenik koncesijskog odobrenja dužan je pridržavati se propisa o komunalnom redu Grada Visa, na dijelu pomorskog dobra u općoj upotrebi i pod redovnim upravljanjem Grada Visa, na kojoj obavlja djelatnost sukladno važećem koncesijskom odobrenju izdanom od Vijeća za davanje koncesijskog odobrenja Grada Visa, a ako je za obavljanje te djelatnosti potrebna suglasnost lučke kapetanije glede sigurnosti plovidbe, tada i u skladu s izdanom suglasnosti nadležne lučke kapetanije temeljem koje mu je koncesijsko odobrenje izdano. Koncesijsko odobrenje za obavljanje djelatnosti na pomorskom dobru Grada Visa izdaje Vijeće za dodjelu koncesijskih odobrenja na temelju zahtjeva. Podnositelj zahtjeva za davanje Odobrenja može biti svaka pravna ili fizička osoba, vlasnik obrta registrirana za obavljanje djelatnosti za koju traži Odobrenje.

Pomorskim dobrom upravlja, vodi brigu o zaštiti i odgovara Republika Hrvatska

¹¹ <https://www.gradvis.hr/elementor-8022/>

¹² <https://www.pomorskodobro.com/>

neposredno putem jedinica lokalne samouprave. Pod upravljanjem pomorskim dobrom podrazumijeva se održavanje, unapređenje, briga o zaštiti pomorskog dobra u općoj upotrebi, te posebna upotreba ili gospodarsko korištenje pomorskog dobra na temelju koncesije ili koncesijskog odobrenja. O dijelu pomorskog dobra u općoj upotrebi koji se nalazi na njenom području, vodi brigu o zaštiti i održava jedinica lokalne samouprave. (Grad Vis, 2023. - Plan upravljanja pomorskim dobrom na području Grada Visa za 2023. godinu)

Slika 6.3.1. Područje pomorskog dobra – Grad Vis

Izvor: <https://nikoo.eu/ad/grad-vis/>

6.4. Gospodarenje otpadom

Glavninu komunalnih djelatnosti u Gradu Visu obavlja društvo Gradina Vis d.o.o.. Društvo je osnovano 20. kolovoza 2014. godine upisom u sudski registar Trgovačkog suda u Splitu. Nastalo je spajanjem društava Gradina d.o.o. za komunalne djelatnosti (osnovanog 1968.godine) i Issa Adria Nautika d.o.o. za pružanje usluga u nautičkom turizmu (osnovanog 2003. godine), oba u 100% vlasništvu grada Visa. Osnovne djelatnosti društva su održavanje čistoće, sakupljanje i odlaganje komunalnog otpada, usluge u nautičkom turizmu (djelatnost luke i marine), održavanje javnih površina, parkova i plaža, održavanje nerazvrstanih cesta, građevinska djelatnost, dimnjačarske usluge, upravljanje tržnicom i ribarnicom, održavanje i upravljanje grobljima, pogrebne usluge, djelatnost parkinga, te kino-prikazivačka djelatnost. Grad Vis mlade obitelji

oslobađa dijela komunalnog doprinosa prilikom gradnje prve nekretnine. Također Grad Vis na svom zemljištu gradi 13 novih stambenih jedinica.

Na području Grada Visa komunalne djelatnosti obavlja Gradina Vis d.o.o., trgovačko društvo za obavljanje komunalne djelatnosti i pružanje usluga u nautičkom turizmu čije je sjedište u Visu. Prikupljeni komunalni otpad se odlaže na službenom neuređenom odlagalištu Wellington koje se nalazi na području grada Visa.

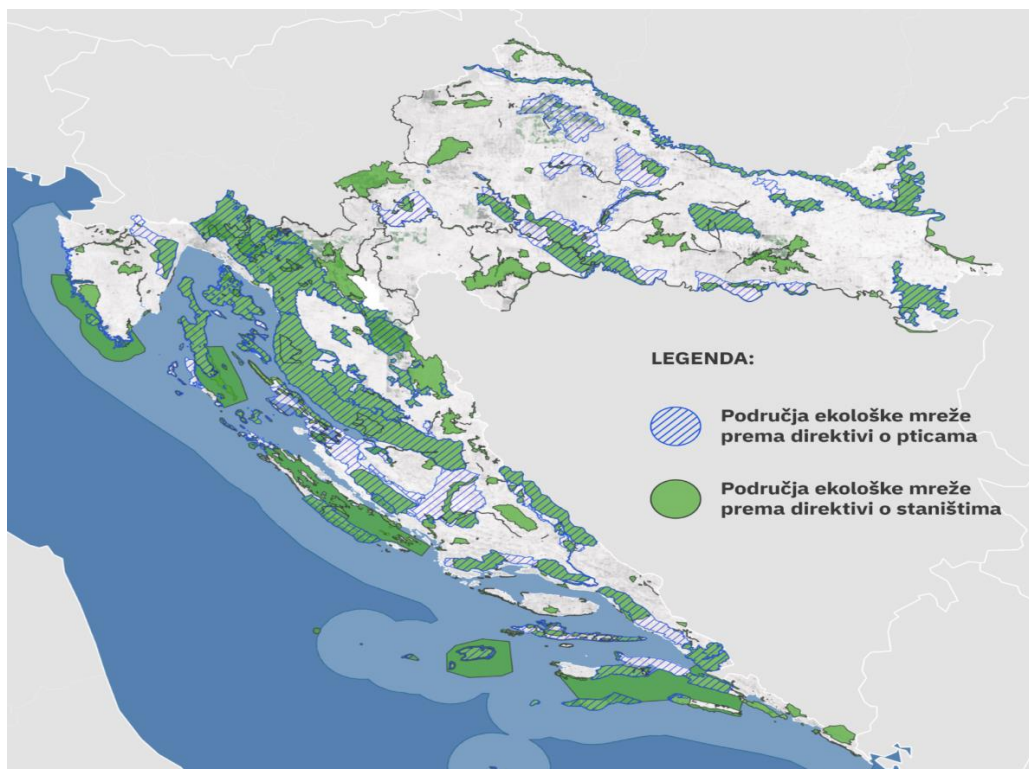
Organiziranim skupljanjem otpada je obuhvaćeno svo stanovništvo grada i okolice Visa. Tijekom turističke sezone odvoz otpada odvija se svakodnevno dva puta na dan za otok Vis, a za druga naselja se odvija dva puta tjedno. Sustav prikupljanja otpada odvija se u plastičnim posudama i kontejnerima. Svaki korisnik ima pravo na jedan odvoz otpada godišnje bez naknade. Otpad koji je nastao na javnim prometnim površinama se skuplja svakodnevno uz pomoć malih kanti male zapremnine. Uz to, u gradu Visu je organizirano prikupljanje glomaznog opada i tehnološkog otpada koji se prikupljaju posebnim vozilima.

Trenutno stanje u području sakupljanja komunalnog otpada na području Grada Visa nije zadovoljavajuće, imajući u vidu ciljeve koji trebaju biti ostvareni shodno Planu gospodarenja otpadom Republike Hrvatske. Prema odluci Ministarstva zaštite okoliša i energetike u Hrvatskoj je za zatvaranje predodređeno 27 odlagališta, a otpad s njih preusmjeren na 21 odlagalište koje nastavlja s radom do otvaranja centara za gospodarenje otpadom. Proces je trebao biti dovršen do prosinca 2018. godine, što se nije dogodilo. Međutim u gradu Visu projekt je pokrenut i završen sredinom listopada 2019. godine kada je zatvoreno odlagalište neopasnog otpada Šćeće u Komiži. Komiški otpad preusmjeren je na odlagalište "Wellington" na području grada Visa. U međuvremenu je napravljena kazeta za azbestni otpad, kao i kompletna infrastruktura do odlagališta Wellington, to jest pristupni put, vodoopskrba, struja i telekomunikacije. (Čogelja Juras, 2020.).

S obzirom na to da Grad Vis cijelom svojom površinom ulazi u područje Natura 2000 u svrhu zaštite Geoparka Viški arhipelag, sve važnije odluke po pitanju zaštite okoliša i okolišne politike provode se s državne razine. Kao primjer navodi se nedavno ispuštanje nafte u more na viškom području gdje Grad Vis, kao jedinica lokalne samouprave, nije imao nikakve ovlasti, već se slučaj prepustio državnom inspektoratu. Za sve važnije zahvate po pitanju okoliša šalje se zahtjev prema državi i traži odobrenje za provođenje različitih aktivnosti. Kako iz gradske uprave navode, Grad najviše prati otpad i gospodarenje otpadom, a zakonodavni okvir kojeg se pridržavaju po pitanju okoliša i gospodarenja otpadom usko je vezan uz zakone i pravilnike kojih se moraju pridržavati prema zakonu Republike Hrvatske (osobni kontakt, Jedinostveni upravni odjel Grada Visa).

7. Zaštićena područja u RH

S raznolikim reljefom, klimom i geološkom podlogom, Hrvatska se nalazi na raskrižju triju biogeografskih regija – alpinske, kontinentalne i mediteranske te je jedna od bioraznolikošću najbogatijih europskih zemalja. Dodatno, Hrvatska kao obalna država veliku bioraznolikost ima i u morskim ekosustavima. Stoga je i ekološka mreža Natura 2000 u Hrvatskoj, s obzirom na naš ukupni teritorij, među najvećima u EU. Ekološka mreža Republike Hrvatske obuhvaća 25.956 km² i pokriva 36,8 % kopnenog teritorija te 9,3 % mora pod nacionalnom jurisdikcijom (teritorijalno more i isključivi gospodarski pojas RH), a sastoji se od 745 područja očuvanja značajnih za vrste i stanišne tipove (POVS) te 38 područja očuvanja značajnih za ptice (POP).

Slika 7.1. Područja ekološke mreže Natura 2000 u Hrvatskoj

Izvor: <https://glasprirode.hr/natura-2000-u-hrvatskoj/>

Ekološka mreža Natura 2000 u Hrvatskoj je među najvećima u EU. U ekološke mreže ušla je i većina područja zaštićenih u nacionalnim kategorijama (90 % zaštićene površine), stoga je oko 29 % površine ekološke mreže zaštićeno i u jednoj od

nacionalnih kategorija. Kada se uklone međusobna preklapanja, jasna je ukupna zaštićena površina posvećena očuvanju prirode u RH – 38,1 % kopna i 9,4 % mora¹³.

7.1. Zaštićena područja u Benkovcu, Našicama i Visu

Prema podacima Bioportala zaštićena područja nisu u velikom broju zastupljena na području jedinica lokalne samouprave Benkovca, Našica i Visa. Prema Bioportalu zaštićena područja se kategoriziraju u 9 područja; strogi rezervat, nacionalni park, posebni rezervat, park prirode, regionalni park, spomenik prirode, značajni krajobraz, park šuma te spomenik parkovne arhitekture.

Sukladno čl. 196. Zakona o zaštiti prirode (NN 80/13, 15/18, 14/19, 127/19), Ministarstvo zaštite okoliša i zelene tranzicije (MZOZT) „uspostavlja i vodi Informacijski sustav zaštite prirode Republike Hrvatske, uvažavajući međunarodno prihvaćene standarde i obveze“¹⁴.

7.1.1. Benkovac

Na području općine Benkovac nalazi se samo jedno zaštićeno područje pod kategorijom park prirode, a odnosi se na Vransko jezero. Vransko jezero površine je 50750.27 ha.

Granica Parka prirode "Vransko jezero" polazi od kapelice Sv. Nedjelja u Marini pored ceste Pakoštane-Vrana, ide na jugoistok rubom postojećeg ornitološkog rezervata preko kote 108 (Kosovac), zatim na kote 197 (Zverinac), 303 (Štandarac), 288 (Bakrač), 121 (Ljubovnik), ovdje skreće na jugozapad do kote 109 (Tuštica), a zatim na sjeverozapad Jadranskom magistralom u dužini od 3,5 km, pa sporednim putem između Jadranske magistrale i Vranskog jezera do izlaska na cestu Pakoštane-Vrana, te dalje tom cestom do polazne točke kapelice Sv. Nedjelja u Marini.

7.1.2. Našice

Na području općine Našice nalazi se samo jedno zaštićeno područje pod kategorijom spomenik parkovne arhitekture, a riječ je o parku oko dvorca. Područje parka oko dvorca u Našicama prostire se na području od 53.94 ha.

Park u Našicama nalazi se između središta mjesta i Našičkog potoka, a predstavlja nekadašnji posjed obitelji Pejačević. Začetak parka povezan je s osnutkom starog

¹³ <https://glasprirode.hr/>

¹⁴ <https://bioportal.hr/>

dvorca (2.pol.18.st.). Prilikom izgradnje novog "lovačkog" dvorca (poč.19.st.) parkirana je površina oko istog, dok je u 2. polovici 19. st. park znatno proširen, oblikovano jezero s otočićem i zasađen najveći broj stabala. Park je pejzažnog značaja, a sastoji se, topografski i hortikulturno, iz dva dijela: površine na kosini (oko dvorca) s jezerom, parkovnim elementima biljnog materijala i sa skupinama, odnosno soliterima domaćih vrsta, te nizinskog pojasa autohtone šume koja s istoka zatvara livadne površine i nastavlja se u uskom traku obalama Našičkog potoka. U dijelu parka oko dvora ističu se (kao pojedinačna stabla ili skupine) mamutovac, ginko, gimnokladus, katalpa, žalosna vrba, paulovnija, gledičija. Osim tih dolaze još vajmutovac, crni bor, tisa, smreka i dr. Osobito su vrijedne skupine divljeg kestena i lipe, a vrlo imponantni hrastovi, bijele topole i platane. Pojas autohtone šume izgrađuje uglavnom hrast i grab, a na njegovim rubnim dijelovima sađeni su divlji kesten, lipa i (manje) bukva. Pojedini hrastovi i lipe ističu se dimenzijama i oblikom. Park u Našicama, unatoč znatnim oštećenjima, ubraja se zbog velikog prostranstva, vrlo slikovitog smještaja i oblikovanja među najljepše i najvrjednije parkove sjevernog dijela Hrvatske.

7.1.3. Vis

Na području općine Vis, za razliku od Benkovca i Našica, nalaze se dva zaštićena područja te oba pod kategorijom značajni krajobraz, a riječ je o značajnom krajobrazu Uvala Stiniva i otok Ravnik. Uvala Stiniva prostire se na području veličine 4 ha dok je otok Ravnik površine 27.30 ha.

U nizu geomorfoloških fenomena duž naše obale ističe se uvala Stiniva na južnoj obali otoka Visa. Njen završni dio ukrašen je visokim hridinama u obliku uskih vrata, iza kojih se uvala ponovo širi i završava polukružnom šljunčanom plažom. U nastavku uvale slijedi bujična kanjonska dolina u dužini od cca 1/2 km. Cijeli kompleks formiran je u gornjokrednim vapnencima kao rezultat kombiniranog djelovanja diferencirane erozije za vrijeme diluvija i abrazionih procesa u postdiluviju, tj. nakon izdizanja morske razine u današnji nivo. Geomorfološke karakteristike daju Stinivi značaj prvorazredne turističke atrakcije, pod uvjetom da sačuva svoj izvorni prirodni izgled.

Zanimljivost za otok Ravnik je ta što je otok Ravnik kao rezervat prirodnog podrijetla upisan u Registar posebno zaštićenih objekata prirode još u studenom 1967. godine prema Odluci o proglašenju br. 01-724/2-1967.

8. Komparacijski prikaz okolišne politike odabranih područja

Slika 8.1. Lokacijski prikaz Benkovca, Našice i Visa na karti Hrvatske

Izvor: Vlastito djelo autora

8.1. Komparacija Upravnih tijela

Tablica 8.1.1. Upravni odjeli Benkovca, Našice i Visa

Benkovac	Našice	Vis
Upravni odjel za prostorno uređenje i graditeljstvo	Upravni odjel za investicije i prostorno planiranje	Jedinstveni upravni odjel
FUNKCIJE		
<ul style="list-style-type: none"> - svi poslovi zaštite okoliša - obveze sustavnog gospodarenje energije i vodom - poslovi održavanja i razvoj komunalnog gospodarstva - izgradnja komunalnih objekata - poslovi u svezi s javnom rasvjetom - poslovi u svezi zelenih površina i opreme na zelenim površinama 	<ul style="list-style-type: none"> - upravni i stručni poslovi vezanih za prostorno planiranje - zaštita prirodnog okoliša - razmatra i priprema prijedloge proglašenja zaštite dijelova prirode na gradskom području - poslove u svezi s organizacijom i praćenjem stanja na zaštiti okoliša - primjena zakonskih i drugih propisa 	<ul style="list-style-type: none"> - neposredno izvršava i nadzire provođenje općih i pojedinačnih akata tijela Grada - Odsjek za proračun i računovodstveno-financijske poslove - Odsjek Ureda gradonačelnika, razvojnih i EU projekata - Radna tijela gradskog vijeća; 15 povjerenstava

Izvor: Vlastito djelo autora

8.2. Komparacija provedbenih mjera

Zakonom o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (Narodne novine broj 123/17) uređen je sustav strateškog planiranja u RH na svim razinama upravljanja (nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini) te način pripreme, provedbe, izvješćivanja, praćenja provedbe i učinaka te vrednovanja akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave. Na temelju članka 15. stavka 2. Zakona o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 123/17) Vlada Republike Hrvatske je 2018. godine donijela Uredbu o smjernicama za izradu akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (Narodne novine, broj 89/2018). Sustav strateškog planiranja u RH temelji se na nacionalnim (Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine), regionalnim, odnosno županijskim (Planovi razvoja jedinica regionalne/područne samouprave za razdoblje 2021. - 2027.) aktima strateškog planiranja.

Tablica 8.2.1. Provedbene mjere očuvanja, zaštite i razvoja okoliša

Benkovac	Našice	Vis
Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine		
Mjera 1: razvoj zelene infrastrukture na urbanim područjima i stvaranje zelenih gradova	Aktivnost/projekt 1.3. uređenje zelenih javnih površina i ulaganje u razvoj zelene infrastrukture u urbanim područjima	Aktivnost 3.1. Održavanje javnih površina
Mjera 2: unaprjeđenje sustava gospodarenja komunalnim otpadom i poticanje prijelaza na kružno gospodarstvo	Aktivnost/projekt 3.1. održavanje javnih površina	Aktivnost 3.3. Unaprjeđenje javnih površina kroz ulaganje u infrastrukturu
Mjera 3: unaprjeđenje sustava upravljanja, očuvanja i valorizacije prirodne baštine	Aktivnost/projekt 3.2. unaprjeđenje javnih površina kroz ulaganje u infrastrukturu	Aktivnost 8.1. Očuvanje i unapređene kvalitete života
	Aktivnost/projekt 8.1. uspostava cjelovitog sustava za održivo gospodarenje otpadom	Aktivnost 8.2. Uspostava cjelovitog sustava za održivo gospodarenje otpadom
	Aktivnost/projekt 8.2. izgradnja građevina za gospodarenje otpadom	

Izvor: Vlastito djelo autora

9. Zaključak

Kako bi živjeli u skladu sa svojim prirodnim resursima potrebno je pridržavati se načela zaštite okoliša. Pitanje zaštite okoliša postalo je pitanje zdravlja i dobrobiti ljudi te je za rješenje takve problematike potrebno krenuti od najmanjih dijelova. Pitanje okolišne politike javlja se krajem 19. i početkom 20. stoljeća, a najvažnije svjetske konferencije o zaštiti okoliša održavale su se nakon Prve Konferencija UN-a o ljudskom okolišu održane 1972. u Stockholmu.

Politika zaštite okoliša u RH veći je značaj dobila kroz procese pretpripravnog i pristupnog prilagođavanja svojih aktivnosti pravnoj stečevini Europske unije i politici zaštite okoliša EU-a. Ministarstvo zaštite okoliša i zelene tranzicije preuzima poslove iz djelokruga dosadašnjeg Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja koji se odnose na zaštitu okoliša, zaštitu prirode i vodno gospodarstvo. Glavni izvor financiranja politike zaštite okoliša proizlazi iz Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost.

Upravni odjel za prostorno uređenje i graditeljstvo Grada Benkovca obavlja poslove praćenja stanja zaštite okoliša, obveze sustavnog gospodarenje energijom i vodom, poslove održavanja i razvoja komunalnog gospodarstva, izgradnju komunalnih objekata, poslove u svezi s javnom rasvjetom te poslove u svezi zelenih površina i opreme na zelenim površinama. S ciljem razvoja i očuvanja okoliša na području Grada Benkovca predstavljene su tri mjere; Mjera 1: razvoj zelene infrastrukture na urbanim područjima i stvaranje zelenih gradova, Mjera 2: unaprjeđenje sustava gospodarenja komunalnim otpadom i poticanje prijelaza na kružno gospodarstvo te Mjera 3: unaprjeđenje sustava upravljanja, očuvanja i valorizacije prirodne baštine.

Upravni odjel za investicije i prostorno planiranje Grada Našica obavlja upravne i stručne poslove vezane za prostorno planiranje, zaštitu prirodnog okoliša, razmatra i priprema prijedloge proglašenja zaštite dijelova prirode na gradskom području te obavlja poslove u svezi s organizacijom i praćenjem stanja na zaštiti okoliša. S ciljem razvoja i očuvanja okoliša Grad Našice provodi mjere zaštite okoliša u tri razvojna smjera s različitim provedbenim mjerama; uređenje naselja i stanovanje, komunalno gospodarstvo te zaštita i unaprjeđenje prirodnog okoliša.

Otok Vis nema institucionalni okvir i samoupravno tijelo za kreiranje i provođenje otočke razvojne politike, no za obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga Grada Visa ustrojava se Jedinostveni upravni odjel. Jedinostveni upravni odjel sastoji se od Odsjeka za proračun i računovodstveno-financijske poslove te od Odsjeka Ureda gradonačelnika, razvojnih i EU projekata. Kroz mjere komunalnog gospodarstva i mjere zaštite i unaprjeđenja prirodnog okoliša Grad Vis radi na razvoju i zaštiti okoliša. Na području Grada Visa nalazi se pomorsko dobro koje je opće dobro od interesa za Republiku Hrvatsku, ima njezinu osobitu zaštitu, a upotrebljava se ili koristi pod uvjetima i na način propisan Zakonom.

Ono što je zajedničko kod svih odabranih jedinica lokalne samouprave je to što svoju strategiju zaštite i očuvanja okoliša temelje na Nacionalnoj razvojnoj strategiji Republike Hrvatske do 2030. godine te to što svaka jedinica lokalne samouprave ima jedinstven Plan gospodarenja otpadom. Također svaki grad ima jedinstvenu Razvojnu strategiju i Provedbeni program za određeno razdoblje u kojima spominju zaštitu i očuvanje okoliša te mjere kojima nastoje ispuniti propisane ciljeve za navedenu temu.

Nakon provedenog istraživanja zaključuje se da niti jedna od promatranih jedinica lokalne samouprave ne radi ništa više od zakonskog minimuma po pitanju okolišne politike te su djelovanja pretežito usmjerena na gospodarenje otpadom i stvaranje čistih te klimatski neutralnih gradova.

Ekološka mreža Natura 2000 u Hrvatskoj, s obzirom na ukupni teritorij same države je među najvećima u EU, no prema podacima Bioportala zaštićena područja nisu u velikom broju zastupljena na području jedinica lokalne samouprave Benkovca, Našica i Visa.

10. Popis literature

1. Afrić K. (2002.). Ekološka svijest – pretpostavka rješavanja ekoloških problema
2. Burela i sur. (2018). Plan gospodarenja otpadom Grada Našica za razdoblje od 2017. – 2022.
3. Čogelja Juras I. (2020). Razvojna strategija Grada Visa 2021.-2027.
4. Čogelja Juras I. (2021). Provedbeni program Grada Visa 2022.-2025.
5. Črnjar M. (2002). Ekonomika i politika zaštite okoliša: ekologija, ekonomija, menadžment, politika. Rijeka: Ekonomski fakultet Sveučilišta etc...
6. Eko Zagreb <https://eko.zagreb.hr/zastita-okolisa/10> (pristupljeno: 13. kolovoza 2024.)
7. Europska komisija (2024.) https://what-europe-doesfome.europarl.europa.eu/hr/social/L_09 (pristupljeno: 30. srpnja, 2024.)
8. Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost <https://www.fzoeu.hr/hr/naknade-temeljem-zakona-o-zastiti-okolisa/1353> (pristupljeno: 30. srpnja 2024.)
9. Godišnje izvješće o provedbi Provedbenog programa Grada Visa za 2022. godinu
10. Gongeta S, Roša A, Garvanović D. (2020). Zakonodavstvo zaštite okoliša u Europskoj uniji – izazovi i utjecaj na gospodarstvo. „TRANSITION/TRANZICIJA“, Vol. 23, No. 46.
11. Grad Benkovac, 2019. - Strategija razvoja Grada Benkovca za razdoblje od 2019. – 2023.
12. Grad Benkovac, 2021. - Provedbeni program Grada Benkovca za razdoblje 2021.-2025. godine
13. Grad Benkovac, zakoni i propisi https://benkovac.hr/dokumenti/preuzimanje/Zakonodavni_okvir-Grad%20Benkovac.pdf
14. Grad Našice, 2021. - Provedbeni program Grada Našica za razdoblje od 2021. do 2025. godine
15. Grad Vis, 2023. - Plan upravljanja pomorskim dobrom na području Grada Visa za 2023. godinu
16. Horvat G. (2008). Samoupravni djelokrug u zaštiti okoliša
17. <https://benkovac.hr/o-benkovcu/galerija.html>
18. <https://glasprirode.hr/natura-2000-u-hrvatskoj/>
19. <https://nikoo.eu/ad/grad-vis/>
20. <https://tznasice.hr/kulturna-bastina/>
21. <https://www.gradvis.hr/fotografije/>
22. Ivanković D. (2022). Onečišćenje okoliša u cestovnom prometu. Pregledni rad
23. Jež Rogelj, M., Živić, M., Zrakić Sušac, M., Kovačićak, T. i Mikuš, O. (2024). Razvoj okolišne politike u Hrvatskoj. Agroecnomia Croatica, 14 (1), 63-72. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/319681>
24. Knez A, Bogdan Ž. (2024.). Održivi razvoj i ekonomski instrumenti zaštite okoliša u Republici Hrvatskoj Europski parlament <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/71/politika-u-podrucju-okolisa-opca-nacela-i-osnovni-okvir>

25. Lidija Pavić-Rogošić i Silvija Kipson, Planiranje zaštite okoliša na lokalnoj razini, Odraz 2004.
26. Mrežna stranica „Poslušaj glas prirode“ <https://glasprirode.hr/> (pristupljeno: 18. srpnja, 2024.)
27. Mrežna stranica Agrivi <https://www.agrivi.com/hr/blog/zagadenje-okolisa/> (pristupljeno: 6. srpnja, 2024.)
28. Mrežna stranica Bioportal <https://bioportal.hr/> (pristupljeno: 18. srpnja, 2024.)
29. Mrežna stranica Europski parlament <https://www.europarl.europa.eu/portal/hr>
30. Mrežna stranica Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost <https://www.fzoeu.hr/> (pristupljeno: 8. srpnja, 2024.)
31. Mrežna stranica Grada Benkovca <https://benkovac.hr/index.html>
32. Mrežna stranica Grada Benkovca <https://benkovac.hr/o-benkovcu/povijest.html>
33. Mrežna stranica Grada Benkovca <https://benkovac.hr/ustroj/upravni-odjel-za-pros-torno-planiranje-zastitu-okolisa-i-razvoj.html>
34. Mrežna stranica Grada Našica <https://nasice.hr/>
35. Mrežna stranica Grada Našica <https://nasice.hr/gradska-uprava/upravni-odjeli/komunalni-sustav/>
36. Mrežna stranica Grada Visa <https://www.gradvis.hr/>
37. Mrežna stranica Grada Visa <https://www.gradvis.hr/elementor-8022/>
38. Mrežna stranica Grada Visa <https://www.gradvis.hr/grad-vis-osnovne-informacije/>
39. Mrežna stranica Grada Visa <https://www.gradvis.hr/projekt-modernizacije-javne-rasvjete-grad-visa/>
40. Mrežna stranica HZJZ <https://www.hzjz.hr/aktualnosti/prekomjerno-bacanje-hrane-globalni-problem/> (pristupljeno: 6. srpnja, 2024.)
41. Mrežna stranica Ministarstva gospodarstva <https://mingo.gov.hr/> (pristupljeno: 8. srpnja, 2024.)
42. Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine
43. Planovi razvoja jedinica regionalne/područne samouprave za razdoblje 2021. - 2027.
44. Priroda Hrvatske <https://priodahrvatske.com/2021/05/25/sto-je-priroda/> (pristupljeno: 13. kolovoza 2024.)
45. Službena Facebook stranica Grada Benkovca
46. Službeni glasnik Grada Benkovca
47. Službeni glasnik Grada Našica
48. Službeni glasnik Grada Visa
49. Stručni portal pomorsko dobro <https://www.pomorskodobro.com/> (pristupljeno: 17. srpnja, 2024.)
50. Zadarska županija. (2023). Izvješće Zadarske županije o provedbi plana gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za 2022. godinu i Objedinjena izvješća jedinica lokalne samouprave Zadarske županije o provedbi plana gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za 2022. godinu
51. Zakon o zaštiti okoliša NN 110/2007 (pristupljeno: 6. srpnja, 2024.)
52. Zakona o pravu na pristup informacijama NN 25/13 (pristupljeno: 8. srpnja, 2024.)

53. Zakonom o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske NN 123/17 (pristupljeno: 17. srpnja, 2024.)
54. Zakonu o održivom gospodarenju otpadom NN 98/19 (pristupljeno: 17. srpnja, 2024.)
55. Zakonu o zaštiti okoliša NN 118/18 (pristupljeno: 6. srpnja, 2024.)

Životopis

Andrija Morić rođen je 7. kolovoza 2002. godine u Šibeniku. Nakon završene Srednje škole kneza Branimira u Benkovcu smjer Opća gimnazija (2017.-2021.), svoje obrazovanje nastavlja na Sveučilištu u Zagrebu, Agronomskom fakultetu, preddiplomskom smjeru Agrarna ekonomika 2021. godine. Prema Europskom referentnom okviru za jezike Andrija je postigao stupanj B1 u razumijevanju, govoru i pisanju engleskog jezika. Radio je različite sezonske poslove kao student u ugostiteljstvu te ima iskustva s poljoprivrednim djelatnostima. Stručnu praksu je odradio u poduzeću d.o.o. Vrana na govedarskoj farmi (2023.) u Biogradu na Moru te je upoznat s ekonomskim aspektom upravljanja farmom. Andrija se ističe u području komunikacije i timskog rada te je pokazao snalažljivost u području vođenja. Također od 2023. godine postao je član Studentskog zbora Agronomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te je aktivan član muške futsal ekipe Agronomskog fakulteta.